

# HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

## OPINNÄYTETYÖ

### **Pienille käsille -**

Viittomakielisiä sisältöehdotuksia  
Yleisradion Pikku Kakkonen -sivustolle

*Noora Salmiiniitty*

Viittomakielentulkin koulutusohjelma 240 op

05/2011

# HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

## Viittomakielentulkin koulutusohjelma

### TIIVISTELMÄ

<b>Työn tekijä Noora Salminiitty</b>	<b>Sivumäärä 44 ja 8 liitesivua</b>
<b>Työn nimi</b> Pienille käsille – Viittomakielisiä sisältöehdotuksia Yleisradion Pikku Kakkonen -sivustolle	
<b>Ohjaava(t) opettaja(t)</b> Elina Hynynen	
<b>Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja</b> Yleisradio Oy	
<b>Tiivistelmä</b> <p>Tässä opinnäytetyössä esitellään tapoja kehittää Yleisradio Oy:n Pikku Kakkonen -sivuston esteettömyyttä (<a href="http://yle.fi/pikkukakkonen/">http://yle.fi/pikkukakkonen/</a>) viittomakielisten materiaalien ja ohjeistusten avulla, sekä kerrotaan mitä asioita tulisi ottaa huomioon, kun suunnitellaan sisältöjä kuuroille ja huonokuuloisille lapsille. Työn tavoitteena oli luoda joustavia ehdotuksia sivuston kehittämiseen, niin että ne vastaisivat kohderyhmän tarpeisiin ja olisivat toteuttamiskelpoisia.</p> <p>Pikku Kakkonen -sivuston kohderyhmänä ovat lapset. Tämän opinnäytetyön esittämien sisältöehdotusten kohderyhmäksi valittiin kuitenkin viittovat perheet, koska viittomakielisistä sisällöistä hyötyvät kuurojen ja huonokuuloisten lasten lisäksi myös kuurot ja huonokuuloiset vanhemmat. Viittomakielisten sisältöjen myötä he voivat paremmin osallistua sivuston käyttöön lastensa kanssa.</p> <p>Viittomakielisen lasten internet-materiaalin määrä on tällä hetkellä hyvin vähäinen. Pikku Kakkonen -sivuston kehittäminen vastaa todelliseen tarpeeseen sekä toteuttaa Yleisradion tehtävää julkisena palveluntuottajana tuottaa viittomakielisiä palveluita.</p> <p>Opinnäytetyöni tavoitteita on toteutettu perehtymällä lähdeeteeksiin sekä haastattelemalla viittomakielialan asiantuntijoita sekä kuuroja ja huonokuuloisia lapsia ja heidän vanhempiaan. Työ käsittelee teoriaa mm. kuuron lapsen kielenkehityksestä, mediasta ja lapsista, havaitsemisesta sekä esittelee 7 sivuston kehitysehdotusta selityksineen.</p>	
<b>Asiasanat</b> Esteettömyys, viittomakieli, kuurous, huonokuuloisuus, lapset, internet, www-sivustot	

**HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES**  
**Bachelor's Degree in Sign Language Interpreting**

**ABSTRACT**

<b>Author</b> Noora Salminiitty	<b>Number of Pages</b> 44 and 8 attachment pages
<b>Title</b> To little hands – Sign language material suggestions to the Pikku Kakkonen -website of Yleisradio Oy	
<b>Supervisor(s)</b> Elina Hynynen	
<b>Subscriber and/or Mentor</b> Yleisradio Oy	
<b>Abstract</b> <p>This thesis showcases ways to improve the accessibility of Yleisradio Oy's Pikku Kakkonen website (<a href="http://yle.fi/pikkukakkonen/">http://yle.fi/pikkukakkonen/</a>) with sign language materials and describes what should be taken into consideration when internet materials are designed for deaf and hard of hearing children. The goal was to create flexible and doable suggestions of how to improve the website so that the improvements would also meet the expectations of the target group.</p> <p>The target group of Pikku Kakkonen –website is children. But the target group for the suggestions showcased in this thesis was chosen to be signing families because sign language materials can benefit not only deaf and hard of hearing children but also deaf and hard of hearing parents. With the help of sign language materials, they can use the website more efficiently with their children.</p> <p>Nowadays there's very little children's material in sign language in the internet. Improving the Pikku Kakkonen -website answers to a true need and also fulfills the assignment's of Yleisradio Oy as a public service provider to provide service in sign language.</p> <p>In order to achieve the goals of this thesis, there has been a thorough investigation of source books as well as interviews of experts of sign language field and deaf and hard of hearing children and their parents. This thesis contains theory for example language development of a deaf child, the media and children, perception and it also showcases and explains seven ways to improve the website.</p>	
<b>Keywords</b> Accessibility, sign language, deafness, hard of hearing, children, internet, web-pages	

# SISÄLLYS

## TIIVISTELMÄ ABSTRACT

### 1 JOHDANTO

### 2 TYÖN TAUSTAA 6

### 3 YLEISRADIO OY 8

#### 3.1 Yleisradio Oy 8

#### 3.2 Pikku Kakkonen -sivusto 8

### 4 VIITTOMAKIELISTEN SISÄLTÖEHDOTUSTEN MAHDOLLINEN KÄYTTÄJÄRYHMÄ 10

### 5 MEDIA JA LAPSUUS 11

#### 5.1 Lapset ja media 11

#### 5.2 Osallistuva vanhemmuus 12

#### 5.3 Millainen on hyvä lapsille suunnattu internet-sivusto? 13

### 6 HAVAITSEMINEN 16

#### 6.1 Viittomakielisyyden vaikutus havaitsemiseen 17

### 7 LAPSI JA VIITTOMAKIELI 20

#### 7.1 Kuuron lapsen viittomakieli 20

#### 7.2 Kuurolle lapselle viittominen 21

#### 7.3 Kuurolle lapselle tulkkaminen 23

### 8 VIITTOMAKIELISET SISÄLTÖEHDOTUKSET 26

#### 8.1 Etusivu 27

#### 8.2 Taikametsä 30

#### 8.3 Pesukarhu Roope 32

#### 8.4 Hiirijengin kuva- ja sormiaakkospeli 34

#### 8.5 Viittomakielinen satukirjasto 35

### 9 YHTEENVETO 37

### LÄHTEET 41

### LIITTEET 45

## JOHDANTO

Tammikuussa 2010 työryhmä Yleisradion (Yle) Uusien palveluiden osastolta alkoi valmistella projektia, jossa tarkoituksena oli parantaa Ylen Pikku Kakkonen -nettisivuston (<http://yle.fi/pikkukakkonen/>) esteettömyyttä viittomakielisten käyttäjien näkökulmasta. Projektin tavoitteena oli kehittää sivuston ohjeistuksia ja luoda sivustolle sekä viittomakielisiä että viittomakielelle tulkattuja sisältöjä. Sain tiedon projektista eräältä tuttavaltani ja otin välittömästi yhteyttä projektin työntekijään, Riikka Haroon. Projekti kuulosti erittäin mielenkiintoiselta, onhan Yle suuri ja tunnettu yhtiö. Projekti oli mielestäni myös tarpeellinen, koska sivusto ei sisällä viittomakielistä materiaalia. Halusin ehdottomasti mukaan luomaan jotakin uutta. Lisäksi ajatus siitä, että voisin opinnäytetyönäni tehdä jotakin konkreettista, oli kiinnostava. Sovimme Riikka Haron kanssa, että voisin tehdä aiheesta opinnäytetyöni.

Alun perin olin suunnitellut opinnäytetyöni olevan vahvasti yhteydessä projektiin, jossa Pikku Kakkonen -sivustolle luodaan viittomakielisiä sisältöjä. Projektin eteneminen kuitenkin seisahtui Helsingissä loppuvuodesta 2010, koska projektin veto- ja teko-vastuu siirtyivät takaisin Ylen Tampereen lastenyksikölle. Päätin siis opinnäytetyönäni ideoida sivustolle muutamia viittomakielisiä sisältöehdotuksia, kuten tulkkausratkaisuja sekä viittomakielisiä sisältöjä. Suunnitelmani oli luoda ehdotukset itse lähdekirjallisuutta sekä mm. Ylen asiantuntijoita apuna käyttäen.

Opinnäytetyöni toiminnallinen osuus koostuu seitsemästä sisältöehdotuksesta, jotka yhdessä teorian kanssa muodostavat kokonaisuuden. Sisältöehdotuksilla tarkoitan ideoimiani ohjeistuksia sekä muita ehdotuksia. Tämän tietopaketin toivon olevan hyödyksi Ylen työntekijöille sekä muille yhtiöille, esimerkiksi viittomakielialan toimijoille, jotka suunnittelevat viittomakielisten lapsille suunnattujen sisältöjen lisäämistä omille internet-sivuilleen

## 2 TYÖN TAUSTAA

Ylen toimintaa ohjaa laki Yleisradio Oy:stä. Laki velvoittaa Ylen julkisena palveluntuottajana tarjoamaan palveluita myös viittomakielellä. Koska Pikku Kakkonen -sivuston kohderyhmä koostuu pääasiassa alle kouluikäisistä lapsista, kaikki ohjeistukset on puhuttu suomeksi. Tästä syystä kuurojen ja huonokuuloisten lasten ja vanhempien sivuston käyttömahdollisuudet ovat rajalliset. Viittomakielisten ohjeistusten ja sisältöjen avulla lapset voivat selailla sivustoa esteettömämmin ja vanhemmat voivat helpommin osallistua lastensa tietokoneen käyttöön.

On tärkeää edistää internet-sivustojen esteettömyyttä ja lisätä viittomakielisen materiaalin määrää erityisesti lasten materiaaleissa, sillä niiden määrä internetissä on vähäinen (ks. liite 8). Lapsen päivää ei tietenkään tarvitse täyttää television katselulla tai tietokoneen pelaamisella, mutta kohtuudella käytettynä ne voivat tuoda lisää maustetta lapsen elämään. Lastenohjelmien ohella digitaaliset pelit ovat osa lastenkulttuuria. (Yleisradio 2011a.) Esteettömyyden näkökulmasta katsottuna myös tämä osa lastenkulttuuria pitäisi olla kuurojen ja huonokuuloisten lasten tavoitettavissa. Tästä syystä Pikku Kakkonen -sivuston kehittäminen on tarpeellista. Yle voi suurena ja tunnettuna toimijana olla esimerkkinä mm. muille yhtiöille ja yhdistyksille ja kannustaa vastaavanlaiseen esteettömyyden puolustamiseen.

Opinnäytetyöni on toiminnallinen opinnäytetyö, joka on vaihtoehto tutkimukselliselle opinnäytetyölle. Opinnäytetyön tulisi olla työelämälähtöinen ja käytännönläheinen. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 9-10.) Omassa opinnäytetyössäni olen keskittynyt Pikku Kakkonen -nettisivustoon (<http://yle.fi/pikkukakkonen/>) sekä tapoihin lisätä sivustolle viittomakielistä materiaalia kohderyhmän tarpeet huomioonottaen. Pää tavoitteenani oli luoda sivustolle toimivia ratkaisuja jotka ovat hyödyllisiä ja toteuttamiskelpoisia Yleisradion näkökulmasta sekä mielenkiintoisia kohderyhmän näkökulmasta. Pääpainona on tietenkin ollut kohderyhmän tarpeiden huomioiminen ja sen kautta sivuston esteettömyyden parantaminen, mutta halusin pitää taustalla ajatuksen siitä, että

ideani olisivat toteuttamiskelpoisia. Toivon kehitysehdotuksieni olevan kuurojen lasten ja vanhempien toiveiden mukaisia mutta myös sellaisia, joista myös huonokuuloiset sekä kuulevat lapset voisivat innostua. Toiminnallisessa opinnäytetyössä voidaan kerätä tietoa mm. haastattelemalla asiantuntijoita (Vilkkä & Airaksinen 2004, 58). Kohderyhmän tarpeita olen kartoittanut haastattelemalla kuuroja ja huonokuuloisia lapsia ja heidän vanhempiaan Kuurojen Palvelusäätiön leirillä sekä viittomakielialan asiantuntijoiden, Yle Uutisten viittomakielisen toimituksen puolella päällikkönä työskentelevän Mikaela Tillanderin sekä Kirkkohallituksessa työskentelevän viittomakielen kääntäjän Tarja Sandholmin, kanssa.

Halusin luoda työssäni ratkaisuja, joita voidaan hyödyntää kauan ja mahdollisesti myös laajemmin sivuston niilläkin osa-alueilla, joita en ole tässä opinnäytetyössä käsitellyt. En halunnut luoda mitään kiveen hakattua, vaan tavoitteenani oli kehittää toimivia sekä muuntautumiskykyisiä ratkaisuja ja ideoita, joita Yle voi halutessaan hyödyntää projektin päästessä vauhtiin. Muuntautumiskykyisten ja avointen ehdotusten takana on ollut myös ajatus siitä, että myös muut toimijat esimerkiksi viittomakielialalla voisivat Ylen lisäksi hyötyä ehdotuksistani. Kontaktihenkilöni Yle Internetin puolella on ollut palvelupäällikkö Tanja Ilikkanen.

Opinnäytetyöni tutkimusongelma oli: Kuinka luoda mielenkiintoisia, toimivia sekä hauskoja viittomakielisiä ratkaisuja sivustolle? Kohderyhmänä ovat viittovat perheet mutta kaikki ratkaisut on tehtävä lasten ehdoilla. Ratkaisut jotka toimivat lapsille, toimivat myös aikuisilla mutta eivät välttämättä päinvastoin. Siksi on pohdittava tarkoin, millaiset ratkaisut ovat lasten kielitasolle sopivia sekä lapsia kiinnostavia. Jotta ratkaisuista tulisi tavoitteideni mukaisia, minun oli kartoitettava lasten toiveita ja perehdyttävä siihen, miten kuuroista ja huonokuuloisista lapsista koostuva kohderyhmä voidaan ottaa huomioon viittomakielisiä sisältöjä luotaessa. Lisäksi oli hyvä pohtia, mitä havaitsemiseen ja tarkkaavaisuuteen liittyviä asioita tulee huomioida viittomakielisiä sisältöjä suunniteltaessa.

## 3 YLEISRADIO OY

### 3.1 Yleisradio Oy

Yleisradio Oy (Yle) on vuonna 1926 perustettu julkisen palvelun viestintäyhtiö, jonka toiminta rahoitetaan katsojilta kerätyillä tv-maksuilla. Yle tuottaa palveluita suomeksi, ruotsiksi, saameksi, romaniksi sekä viittomakielellä. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnon alla toimivan Ylen toimitusjohtaja on Lauri Kivinen. Yhtiön ylimpänä päättävänä elimenä toimii kuitenkin hallintoneuvosto, jonka jäsenet valitsee eduskunta. (Yleisradio 2010a.)

Yle korostaa toiminnassaan mm. monipuolisuutta ja riippumattomuutta. Ylen toimintaa ohjaa laki Yleisradio Oy:stä, joka määrittelee yhtiön tehtävät ja velvoitteet. Ylen internet-sivustolta löytyvän lain kolmas luku määrittelee, mitä yhtiön on julkisena palveluna tehtävä. Tälle projektille tärkein kohta löytyy kyseisen luvun seitsemännestä momentista, jossa kerrotaan mitä julkisen palvelun ohjelmantuottajan tulee tehdä. Lain mukaan Ylen on mm. painotettava lapsille suunnattuja ohjelmistoja, tarjottava palveluja viittomakielellä, huolehdittava ohjelmantarjonnasta myös vähemmistö- ja erityisryhmille sekä tuettava jokaisen osallistumismahdollisuuksia. (Yleisradio 2010b.)

### 3.2 Pikku Kakkonen -sivusto

Pikku Kakkonen -sivusto (<http://yle.fi/pikkukakkonen/>) on 3-7 -vuotiaalle lapsille suunnattu internet-sivusto, josta löytyy kerrottuja satuja, pelejä, askarteluohjeita ja muuta mukavaa puuhaa (T. Iikkanen, henkilökohtainen tiedonanto 21.3.2011). Sivuston hyvien turva-asetusten avulla vanhemmat voivat säätää sivuston asetukset niin, ettei lapsi pääse vahingossa muille sivustoille. Tästä syystä Pikku Kakkonen -sivustolla lapsi voi turvallisesti harjoitella internetin käyttöä. (Yleisradio 2011b.)



Sivusto on asiantuntevasti suunniteltu ja sisällöissä on huomioitu hyvin sivuston suurin käyttäjäryhmä: suomenkieliset kouluikäiset ja sitä nuoremmat lapset. Sivustolla sadut sekä valtaosa ohjeistuksista on puhuttu suomeksi. Siksi sivusto on joiltain osin vaikeakäyttöinen vähemmistöryhmien edustajille, kuten kuuroille lapsille ja aikuisille. Viittomakielisten sisältöjen ja ohjeistuksien lisääminen sivustolle parantaa sivuston esteettömyyttä ja helpottaa sivuston käyttöä myös kuurojen ja huonokuuloisten käyttäjien näkökulmasta.

Ylen lastenohjelmien sisältöjen lähtökohtana ovat lasten tarpeet. Ohjelmiston tavoitteena on luoda lapsille positiivisia, rikastuttavia sekä turvallisia kokemuksia ja auttaa lasta kiinnittymään suomalaisten lasten yhteisöön. (Yleisradio 2011c.) Viittomakielisten sisältöjen ja ohjeistuksien liittäminen Pikku Kakkonen -sivustolle auttavat myös kuuroja ja huonokuuloisia lapsia saamaan paremman kontaktin lasten yhteisöön.

Pikku Kakkonen -sivusto pyrkii ottamaan huomioon lasten kehityskaudet ja mediavalintoihin liittyvät mieltymykset. Vanhemmilta pyydetäänkin sivustosta palautetta, ovathan vanhemmat parhaimmat arvioijat siitä, millaiset mediasisällöt ovat juuri heidän lapselleen parhaita. (Yleisradio 2011b.) Tästä syytä halusin haastatella Juniori-ohjelman leirillä lasten lisäksi myös heidän vanhempiaan. Vanhemmilla on paras kuva siitä, millaiset sisällöt heidän lapsiaan kiinnostavat. Haastattelemieni vanhempien toiveiden mukaisesti pyrin mm. tekemään sisältöehdotuksistani mahdollisimman värikkäitä ja eläväisiä.

#### 4 VIITTOMAKIELISTEN SISÄLTÖEHDOTUSTEN MAHDOLLINEN KÄYTTÄJÄRYHMÄ

Pikku Kakkonen -sivusto on suunnattu lapsille, mutta koska sivuston kehittämisen pääsyynä on esteettömyys, sisältöehdotusten mahdolliseksi käyttäjäryhmäksi hyvä valita perheet. Tällöin sivuston kehittämisestä hyötyvät kuurojen tai huonokuuloisten lasten lisäksi myös perheet, joissa lapset ovat kuulevia mutta vanhemmat ovat kuuroja tai huonokuuloisia. Viittomakielisten sisältöjen sekä ohjeistuksien myötä vanhemmat voivat osallistua paremmin lastensa tietokoneen käyttöön ja opastaa heitä sivuston käytössä. Sivuston kehittäminen mahdollistaa kuuroille vanhemmille samat osallistuvan vanhemmuuden mahdollisuudet kuin kuuleville vanhemmille.

Vaikka käsittelen opinnäytetyössäni viittomakielisiä sisältöehdotuksia, päätin kuitenkin valita suunnittelemini sisältöjen käyttäjäryhmäksi viittovat perheet viittomakielisten perheiden sijaan. Näin sain kohderyhmään sisältymään myös ne perheet, joissa osa perheenjäsenistä on kuulevia eikä perheen kotikieli ole välttämättä viittomakieli, vaikka viittominen ja/tai viittomakieli saattaakin kuulua olennaisena osana perheen elämään. On arvioitu, että Suomessa viittomakieltä käyttää noin 4000–5000 kuuroa ja huonokuuloista sekä 6000–9000 kuulevaa. Viittomakielinen henkilö voi olla kuuro, huonokuuloinen tai kuuleva, oman taustansa, työnsä tai kielensä kautta viittomakieliseen kieli- ja kulttuurivähemmistöön identifioituva henkilö. (Kuurojen Liitto ry 2010a.)

Mielestäni termi ”viittova perhe” pitää sisällään useita eri variaatioita. Tässä kyseisessä opinnäytetyössä viittovilla perheillä tarkoitetaan perheitä, jotka hyötyvät viittomakielisten sisältöjen ja ohjeistuksien lisäämisestä Pikku Kakkonen -sivustolle, oli perheen kuuro tai huonokuuloinen jäsen sitten lapsi, aikuinen tai isovanhempi. Sisältöehdotuksissani kuvatusta viittomakielisten videoiden ja äänen yhdistämisellä on pyritty siihen, että koko viittova perhe voi yhdessä nauttia Pikku Kakkonen -sivuston sisällöistä.

## 5 MEDIA JA LAPSUUS

Jotta omat sisältöehdotukseni olisivat kohderyhmän tarpeisiin vastaavia sekä laadukkaita, minun oli tarpeellista perehtyä ylipäättään median merkitykseen lapsen elämässä. Halusin myös perehtyä siihen, minkä tyyppiset sisällöt voisivat olla lapsista kaikkein kiinnostavimpia.

### 5.1 Lapset ja media

Elämme mediayhteiskunnassa, jossa tietokoneen rooli on kasvavassa asemassa. Yhä useampi ennen kasvotusten hoidettu asia tehdään nykyään internetissä tietokoneen välityksellä. Harva maksaa enää laskujaan pankissa tai varaa lentomatkoja matkatoimistossa, vaan näiden asioiden hoitamiseen käytetään tietokonetta. Lapset tutustuvat tietokoneen käyttöön entistä nuorempina. Lasten elin- ja toimintaympäristö on ollut jo pitkään muutoksessa, mutta mediaympäristön muutos koskee koko yhteiskuntaa, ei vain lapsia. Media kun ei ole irrallinen, ulkopuolinen asia vaan osa elämää. (Kupiainen 2007, 17.) Medioiden luoma kuvakulttuuri tarjoaa lapsille yhä enemmän samaistumisen malleja, joita tulkitessaan lapset peilaavat pohdintaansa omaan kokemusmaailmaansa ja kuvitelmiinsa. Lasten omassa kulttuurissa voikin nähdä jälkiä esim. ajankohtaisista lastenohjelmista. (Liukko & Kangassalo 1998, 18.)

Kun lapsi alkaa tutustua internetin monipuoliseen maailmaan, tarvitsee hän vanhemman tukea ja valvontaa. Monet sisällöt eivät ole lapsia varten eivätkä sisällä mitään lapsia kehittävää. Lapsia ei kuitenkaan voi täysin eristää tietokoneen käytöstä. He tutustuvat asiaan ennemmin tai myöhemmin. Lapsen tietokoneen käyttöä voi kuitenkin valvoa ja hänet voi ohjata turvallisille, kehittäville sivustoille, luoden näin lapselle tasapainoisen ja hallitun mediaympäristön. Näin lapsi voi rauhassa harjoitella tietokoneen käyttöä, pitää hauskaa ja oppia samalla. Median ja muun elämän kanssa tasapainoilu voi olla vaikeaa, mutta niiden välille ei kannata tehdä turhaa ristiriitaa.

Sen sijaan asiaa voi tarkastella lapsilähtöisesti, keksien tapoja hyödyntää lapsia kiinnostavia asioita ja heille tuttua mediaa esim. opetustarkoituksessa. (Kupiainen 2007, 16–22.)

## 5.2 Osallistuva vanhemmuus

Lasten mediasuojelu on tärkeä asia erityisesti pienten lasten kohdalla. Koska yhteiskuntamme on mediapainotteinen tietoyhteiskunta, lapset eivät voi välttyä median vaikutuksilta. Siksi vanhempien on hyvä ohjata ja valvoa lastensa tietokoneen käyttöä. Mediakasvatus voi tuntua monimutkaiselta ja haastavalta asialta. Kuitenkin se rakentuu samoista elementeistä kuin kasvatus yleensäkin, tuesta ja rajoista. Olennaisena osana mediakasvatukseen kuuluu tutkivan otteen eli asioiden kyseenalaistamisen opettaminen lapsille. (Kotilainen 2002, 34–36.)

Mediakasvatuksen myötä vanhemmat voivat turvata lapsensa henkisen hyvinvoinnin, hänen kasvaessaan tietoyhteiskunnan täysipainoiseksi jäseneksi. Parhaimmillaan mediakasvatus tuottaa medialukutaitoisia kansalaisia, jotka ovat itsenäisiä, tiedostavia ja osaavia mediakulttuurin jäseniä. (Sintonen 2009, 195.)

Yksi viestintäkasvatuksen tärkeimmistä painopisteistä liittyy kuvaan ja kuvan lukemisen taidon opetteluun. Sekä liikkuvaa että pysähtynyttä kuvaa voidaan käyttää mm. motivointiin sekä tarkkaavaisuuden suuntaamiseen. Viestintäkasvatuksen tehtävänä on auttaa lasta ja nuorta hallitsemaan erilaisia viestintävälineitä, hauskanpitoa unohtamatta. Viestintäkasvatukseen kuuluu myös medioista nauttiminen ja elämysten hankkiminen niiden kautta. (Liukko & Kangassalo 1998, 12–17.)

Pikku Kakkonen -sivusto on omiaan tämän opinnäytetyön kuvaamien sisältöehdotusten tekemiselle. Koska sivuston materiaalit ovat tarkoin harkittuja ja lapsille suunnattuja, on sivuston perusta jo valmis. Tästä syystä olen voinut täysin keskittyä viittomakielisten sisältöjen ja ohjeistuksien suunnitteluun

Monilla pienillä lapsilla ei ole kotikoneelta pääsyä kuin tietyille vanhempien ennalta määrittelemille sivustoille. Näin vanhemmat voivat luottaa siihen, ettei lapsi koneella ollessaan törmää huonoihin ja vahingollisiin internet-sisältöihin. Pikku Kakkonen-sivustoon ei ole tarvetta yhdistää sellaisia sanoja kuin mediasuojelu tai vahingollisuus, mutta mielestäni on tärkeää, että myös kuurot vanhemmat ja isovanhemmat voivat itse tarkastella sivustolla olevaa materiaalia ja tehdä asiasta omat päätöksensä, kuten kuulevat vanhemmat voivat tehdä. Lasta suojaava näkökulma korostaa vanhempien vastuuta ja rajojen osoittamista mediakasvatuksessa (Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006, 123). Sivuston kehittäminen mahdollistaa osallistuvan vanhemmuuden sekä mediakasvatuksen lasta suojaavan näkökulman toteuttamisen myös viittomakielisille vanhemmille.

### 5.3 Millainen on hyvä lapsille suunnattu internet-sivusto?

Lapsille suunnatut sivustot eroavat yleensä suuresti aikuisille suunnatuista sivustoista, eivätkä vähiten ulkoasultaan. Lapsille suunnatuilla sivustoilla eräs tärkeimmistä asioista ovat värit. Kirkkaat värit ja mielenkiintoiset väriyhdistelmät ovat hyvä tapa herättää lasten kiinnostus. Värikylläisyyden lisäksi esim. piirroshahmojen kuvien hyödyntäminen luo sivustolle mukavan ilmeen. Lapset kiinnostuvat asioista, jotka ovat heille tuttuja ja usein tutuimmat aiheet löytyvät luonnosta. Kasvien ja eläinten kuvat toimivat hyvin lasten mielenkiinnon herättäjinä. (Lazaris 2009.) Tekemäni sisältöehdotukset ovat saaneet inspiraationsa juuri luontoon liittyvistä aiheista, erityisesti eläimistä. Pesukarhu Roopen (ks. kohta 8.3 sekä liite 3) sekä Hiirijengin sormiaakkospeilin (ks. kohta 8.4 sekä liite 4) suunnittelussa on pyritty herättämään lasten kiinnostus käyttämällä eläinhahmoja.

Internet-sivustoa lapsille suunniteltaessa on syytä pitää mielessä, että sivuston käytön tulisi olla lapsille iloinen kokemus. Lapset haluavat pitää hauskaa. (Lazaris 2009.) Lasten tietokonekokemuksiin tulisi liittyä myös mm. mielikuvituksen ja luovuuden kehittäminen sekä itseluottamuksen vahvistaminen. Käytössä olevien ohjelmien tulee

tarjota useita vaihtoehtoja. (Siekkinen 1999, 23.) Hiirijengin sormiaakkospelissä (ks. kohta 8.4 sekä liite 4) pelin monitasaisuudella on pyritty siihen, että lapsen motivoituneisuus säilyy, kun hän voi valita omalle kielitasolleen sopivan tason, jossa hän voi menestyä ja saada onnistumisen kokemuksia.

Lapsille suunnatuilla sivustoilla symboli-ohjeistukset toimivat tekstiohjeistuksia paremmin, koska kuvat kiinnittävät huomion. Erilaiset pelit, videot ja esim. tulostettavat värityskuvat lisäävät lasten mielenkiintoa. Peleissä ja muissa sisällöissä on hauskuuden lisäksi huomioitava opetuksellinen ja lapsia kehittävä puoli. (Lazaris 2009.)

Lapsilähtöinen näkökulma oppimiseen ja opetukseen korostaa lapsen oman yksilöllisen ymmärryksen ja oppimisen edistämistä oppimisympäristöissä, joissa säilyttämällä lapsen oma mielenkiinto toimintaan stimuloidaan lapsen syväsuuntautunutta oppimista. Tietokoneen opetuskäytössä on huomioitava sosiaalisen vuorovaikutuksen merkitys. Lasten ja aikuisten keskinäiseen vuorovaikutukseen perustuvat kokemukset ovat tärkeitä oppimisen merkityksen muodostamisessa. (Siekkinen 1999, 23–24.) Lapsen oppimiselle merkityksellisiä asioita ovat siis mielenkiinnon säilyttäminen, jolla motivoidaan oppimista, sekä aikuisten osallistuvuus. Hiirijengin kuva- ja sormiaakkospelissä (ks. kohta 8.4 sekä liitteet 4-6) on huomioitu opetuksellinen puoli. Pelin avulla opetellaan sormiaakkosia, viittomia sekä suomen kielen sanoja. Pelin värikäällä ulkoasulla ja eläinhahmoja hyödyntämällä on pyritty lasten mielenkiinnon herättämiseen ja motivaation säilyttämiseen.

Lapsille suunnatuilla sivustoilla lasten vanhemmat tulee ottaa huomioon tarjoamalla tietoa sivustosta (Lazaris 2009). Viittomakielisten ohjeistusten ja sisältöjen lisääminen Pikku Kakkonen sivustolle on tapa ottaa huomioon myös kuurot ja huonokuuloiset vanhemmat. Kielellinen esteettömyys parantaa osallistuvan mediakasvatuksen mahdollisuuksia ja tarjoaa vuorovaikutuksellisia kokemuksia viittoville perheille.

Hyvät lapsille suunnatut internet-sivustot herättävät lapsen mielenkiinnon värikylläisellä ulkoasullaan ja positiivisella ilmapiirillään. Eläväiset ja lapsille tutut esimerkiksi

luontoon liittyvät aiheet saavat lapset kiinnostumaan sivustosta. Sisällöissä tulee huomioida myös opetuksellinen puoli. Jotta lapsi saisi sisällöistä irti kaiken suunnitellun hyödyn myös opetusnäkökulmasta, vaatii sisältöjen käyttö lapselta kiinnostusta ja keskittymiskykyä. Keskittyminen puolestaan vaatii motivaatiota (Laine & Vilkkoriihelä, 2005, 96). Siksi sisältöjen suunnittelussa on huomioitava lasten toiveet ja pyrittävä tekemään sisällöistä lapsia kiinnostavia.

## 6 HAVAITSEMINEN

Näköaisti on ihmisen hallitsevin aisti ja sitä käytetään paljon tehokkaammin kuin muita aisteja. Näköaisti ei toimi kameran tapaan, vaan on ihmismielen aktiivinen ja ärsykeitä etsivä luova prosessi. Näköhavainto puolestaan on monen asian tulos, kokonaisuus, jonka ihminen rakentaa älynsä, tunteensa ja aikaisempien kokemustensa perusteella. Maailman hahmottaminen näköhavaintojen avulla on siis hyvin subjektiivista ja sidoksissa siihen, millaisia me olemme. Tämä pätee erityisesti lapsiin, koska he peilaavat näkemäänsä omiin kokemuksiinsa. Esimerkiksi taideteoksissa lapsia kiinnostavat ne aiheet, joihin he voivat samaistua ja joista he löytävät jotakin tuttua. (Salminen 2005, 133, 138, 220–223.) Myös elokuvia lapset peilaavat aina omiin kokemuksiinsa (Liukko & Kangassalo 1998, 69–70).

Ihmisen näköaistin tarkkaavaisuus on valikoivaa, eikä voi kohdentua moneen eri asiaan samanaikaisesti. Johonkin asiaan keskittyminen vaatii motivaatiota sekä taitoa valikoida tarkkaavaisuuden kohde. Monen asian tekeminen yhtä aikaa onnistuu, jos käytössä ovat eri resurssit, esim. kuulo ja näkö tai kirjoittamisen osalta liike. Yhden aistikanavan kuormittaminen on haastavampaa, esimerkiksi kahden elokuvan katsominen yhtä aikaa olisi erittäin vaikeaa. (Laine & Vilkkö-Riihelä 2005, 89–99.) Viittomakielisien sisältöjen on oltava mielenkiintoisia lasten näkökulmasta, jotta heidän motivaationsa säilyy. Lisäksi on kiinnitettävä huomiota siihen, lapselle annetaan aikaa keskittyä viittomisen katsomiseen, ilman että hänen tarkkaavaisuutensa häiriintyy muista tapahtuvista asioista. Taikametsä (ks. kohta 8.2 ja liite 2) on osio, jossa edellä kuvattuihin tarkkaavaisuuteen liittyviin asioihin on kiinnitettävä erityistä huomiota. Satuhahmon ja viittojan on annettava toisilleen aikaa ja tilaa, jotta lapsi ehtii seurata viittomista sekä tarinan tapahtumia.



## 6.1 Viittomakielisyyden vaikutus havaitsemiseen

Jos näköhavainnot ovat subjektiivista, mikä on viittomakielisyyden vaikutus näköhavaintoihin? Vai onko asialla vaikutusta? Voiko viittomakielisyys vaikuttaa siihen, miten henkilö havaitsee erilaisia asioita? Näköhavaintomme ovat kuitenkin aktiivisen näköaistin ja aivojen rakentama kokonaisuus, jota peilataan havaintojärjestelmämme tekemien ”älyllisten arvailujen” kautta. Jos viittomakielisyys vaikuttaa havaintokäsityksiin, henkilön näköhavainnot voisivat siis olla hyvinkin erilaisia, riippuen siitä onko hän viittomakielinen vai ei. (Wilson 2002, 38–39.)

Selventääkseen viittomakielen vaikutusta havaitsemiseen, Margaret Wilson (2002) kuvaa tutkimusta jossa testattiin viiden syntymästään saakka kuuron viittomakielen-taitoisen henkilön sekä kymmenen kuulevan viittomakieltä osaamattoman henkilön kykyä havaita viittomien liikkeitä amerikkalaisessa viittomakielessä. Tutkimuksessa käytetyissä viittomissa dominoivan käden liike vaihteli ”hyppäävästä” liikkeestä ”liukuvaan”. Dominoiva käsi tarkoittaa oikeakätisellä henkilöllä hänen oikeaa kättään ja ei-dominoiva käsi hänen vasenta kättään. Vasenkätisellä henkilöllä asia on tietysti päinvastoin. (Wilson 2002, 43–44.)

Koska näköhavaintojärjestelmämme käyttää oletuksia havaintomme tukena, informaation puutteessa liikettä havaitessaan näköhavaintojärjestelmä on taipuvainen valitsemaan liikkeelle kaikista lyhyimmän ja suorimman reitin. Tästä voisimme olettaa, että koehenkilöiden tulisi useammassa tapauksissa nähdä ”liukuva”, suurempi liike ”hyppäävän”, epäsuoremman liikkeen sijaan. Mutta jos viittomakielisyydellä on vaikutusta liikkeen havaitsemiseen, kuurojen osanottajien tulisi testitulanteessa havaita ”hyppäävä” liike kuulevia osanottajia useammin. (Emt., 40–44.)

Testituloksissa kävi ilmi, että ”liukuvan” liikkeen viittomien kohdalla molemmat ryhmät olivat vastanneet useimmiten kyseessä olevan ”liukuva” liike. Näiden viittomien kohdalla koehenkilöiden näköjärjestelmän päättelemä lyhyin liikerata vastaa viittoman oikeaa liikerataa. Viittomissa, joiden liike oli ”hyppäävä”, kuurot osanottajat vastasivat

kaksi kertaa useammin oikein verrattuna kuuleviin osanottajiin. Testitulokset vastasivat siis tutkimuksen hypoteesia. Tutkimuksen mukaan viittomakielisyydellä on vaikutusta näköhavaintoihin, eritoten liikkeen havaitsemiseen. (Emt., 44.)

Suvi Kitunen (2009, 24)<sup>1</sup> kertoo, että monet tutkimukset ovat viitanneet kielen, ajattelun ja kommunikaatiotapojen erojen vaikuttavan mm. internet-sivustojen käytettävyyteen ja siihen kuinka tyytyväisiä käyttäjät ovat sivustoihin. Kulttuurinen ympäristöämme vaikuttaa tapaamme käsitellä tietoa. Nämä kommunikaatiotyylien erot luovat haasteita internet-sivustojen suunnitteluun.

Kuurot ihmiset ovat herkkiä visuaalisille elementeille, onhan viittomakieli visuaalinen kieli. Heitä häiritsevät herkemmin internet-sivustojen tukkoinen ulkoasu ja suunnittelun huono jatkuvuus. Kuuroille henkilöille sivuston käytettävyyttä voivat haitata myös esimerkiksi liian pitkät tekstipätkät, epäselvät navigaatiot sekä visuaalisten ohjeiden puute. Kuvien ja symbolien käyttö auttaa luomaan kokonaiskuvan sivustosta ja sen sisällöstä. Sivuston käyttöä voi tehostaa ja helpottaa tukemalla visuaalisuutta esimerkiksi käyttämällä kuvia navigaatioissa, ilmaisemalla viittomisen sisältöä myös kuvallisesti sekä hyödyntämällä värejä erottelemaan sivuston eri osa-alueita. (Kitunen 2009, 57–58, 61.)

Olen pyrkinyt huomioimaan viittomakielisyyden vaikutuksen havaitsemiseen omissa sisältöehdotuksissani. Symboleita, eläimiä sekä värejä hyödyntämällä olen pyrkinyt kohderyhmän ja erityisesti kohderyhmään kuuluvien lasten mielenkiinnon herättämiseen sekä sivuston käytön helpottamiseen. Jotta viittomakielisen ohjeistuksen löytäminen olisi mahdollisimman helppoa, etusivun navigaatiopalkissa (ks. Liite 1) viittomakielipainiketta merkkää tekstin lisäksi kuva, jossa on kaksi kättä. Muiden viittomakielisten sisältöjen löytämistä helpotetaan suunnitelmani mukaan niin, että niiden merkkaamiseen käytetään systemaattisesti Pesukarhu-Roopen kuvaa. Tällöin per-

---

<sup>1</sup> Designing a Deaf culture specific web site – Participatory design research for knack.fi on Suvi Kitusen opinnäytetyö. Työnsään Kitunen esittelee suosituksia asioista, jotka on hyvä ottaa huomioon kun suunnitellaan kuuroille sopivaa internet-sivustoa, painottaen erityisesti Kuurojen kulttuurin ja viittomakielen vaikutusta suunnitteluun.

heen pienimmätkin löytävät sivustolta hakemansa, kun sisältöjen löytämiseen ei vaadita kuuloa tai lukutaitoa. Viittomakielisessä satukirjastossa visuaalisuutta voidaan tukea näyttämällä satuhahmojen kuvia viittojan vierellä.

## 7 LAPSI JA VIITTOMAKIELI

Jotta sivuston viittomakieliset sisällöt vastaisivat mahdollisen käyttäjäryhmän ja erityisesti lasten tarpeisiin, on mielestäni tärkeä käsitellä kuuron lapsen kielenkehitystä. Lisäksi on pohdittava mitä on otettava huomioon lapsille viitottaessa sekä miten lapsille viittominen eroaa aikuisille viittomisesta. Olen halunnut pohtia myös lapsille tulkkaamista, koska Taikametsä-osioon liittyvässä sisältöehdotuksessani käsittelen myös tulkkauksen mahdollisuutta (ks. kohta 8.2 ja Liite 2).

### 7.1 Kuuron lapsen viittomakieli

Suurin osa kuuroista lapsista syntyy kuuleville vanhemmille, siis eri kieliryhmään kuin vanhempansa jos lapsen ensikieleksi valitaan viittomakieli. Katse, kosketus, hymy ja eleet ovat perusta kuuron lapsen varhaiselle kommunikaatiolle. On tärkeää, että vanhemmat käyttävät kaikkia kanavia, vauvalle juttelu mukaan lukien, yhteyden saamiseen. Katsekontaktin ja fyysisen hellittelyn kautta vauva tuntee olevansa hyväksytty ja rakastettu. (Sinkkonen 2000, 105–107.) Kuurot lapset jokeltavat, mutta äänellinen jokellus jää pois vähitellen elejokelluksen kehittyessä. Elejokellus kehittyy myöhemmin symbolisiksi viittomiksi. (Takkinen 2000, 113.)

Jokelteluvaiheen jälkeen lapset siirtyvät vähitellen vaiheeseen, jossa he käyttävät niin sanottuja protosanoja tai protoviittomia, joita käytetään tarkoittamaan eri kohteita. Vaikka tässä vaiheessa lasten tuottamat sanat/ viittomat ovat vielä vaikeasti tunnistettavissa, ne lähenevät muodoltaan tavoitemuotoista sanaa/ viittomaa. Lapset käyttävät aluksi vain tiettyjä yksinkertaisia käsimuotoja, ja jokelluksessa esiintyneet foneettiset piirteet esiintyvät myös ensimmäisissä viittomissa. (Takkinen 2000, 116–117.)

Kuuro lapsi tuottaa ensimmäiset viittomansa samoihin aikoihin kuin kuuleva lapsi ensimmäiset sanansa, eli noin vuoden ikäisenä. Kahden vuoden iässä lapsen viittomisessa on myöntö- ja kieltoilmauksia sekä adjektiiveja ja pronomineja ja lauseiden pituus alkaa vähitellen kasvaa. (Emt., 118.)

Kolmen vuoden iässä lapset kyselevät ja kertovat ja osaavat ilmaista asioita myös mielikuvituksestaan. Neljän vuoden iässä lapset osaavat jo keskustella ryhmässä ja käyttävät jo pitkiä ja monipuolisia ilmauksia. Noin neljän tai viiden vuoden iässä lapset alkavat myös hahmottaa, kuinka kieltä käytetään, miten sopii ja ei sovi viittoa. Kuuden vuoden iässä kielioppi on jo pääosin omaksuttu, mutta vaikeimmat taivutukselliset muodot kehittyvät kuitenkin vielä kouluiässä. (Emt., 116–120.)

Kuuro lapsi tarvitsee oikeakielisiä malleja. Jos tarkastellaan lasten kielenkehitystä kieliopin voimakkaassa kehitysiässä, eli kahden ja puolen vuoden iästä neljään vuoteen, ei-äidinkielisessä ympäristössä elävien lasten kielenkehitys on hitaampaa kuin äidinkielisessä viittomakielisessä ympäristössä elävien lasten kehitys. Lasten tulisi päästä viittomakieliseen ympäristöön, jotta heidän kielenomaksumisensa lähtisi hyvin käyntiin. (Emt., 120–121.)

## 7.2 Kuurolle lapselle viittominen

Vaikka olen valinnut sivuston viittomakielisten sisältöehdotusten mahdolliseksi käyttäjäryhmäksi viittovat perheet, on sisällöt tehtävä lasten ehdoilla. Viittomakielisten sisältöjen on oltava lasten kielitasolle sopivia ja ymmärrettäviä. Mutta kuinka kuuroille lapsille sitten tulisi viittoa ja miten lapsille viittominen eroaa aikuisille viittomisesta?

Amanda S. Holzrichter ja Richard P. Meier (2000) ovat tutkineet viittomien muuttamista amerikkalaisessa viittomakielessä, kun kuurot vanhemmat viittovat kuuroille lapsilleen. He keskittyivät tutkimuksessaan mm. viittomien kokoon ja keston. Tutki-

mukseen osallistui neljä vanhempaa 8-12 kk vanhojen lastensa kanssa. Vanhempia pyydettiin viittomaan vapaasti lastensa kanssa. (Holzrichter & Meier, 2000, 26–30.)

Tutkimustuloksissa ilmeni, että lapselle viitottaessa viittomia toistettiin enemmän ja niiden kesto piteni. Katsekontaktin puuttuminen viitottaessa vaikutti pidentävästi viittoman keston. Vanhemmat tuottivat viittomia usein ”väärässä” paikassa viittoakseen lapsen näkökentässä, usein laskien viittoman paikkaa. Viittomien koko ei ollut erityisen suuri, mutta verrattaessa viittomia sanakirjamuotoon, voitiin viittomisen sanoa olevan kuitenkin lähempänä selkeää viittomista kuin sanakirjamuotoa. (Emt., 30–35.)

Lapsille suunnatussa viittomisessa ja aikuisille suunnatussa viittomisessa on siis eroja. Tutkimus käsitteli vauvaikäisiä lapsia mutta Pikku Kakkonen -sivuston kohderyhmänä ovat kuitenkin huomattavasti vanhemmat, 3-7 -vuotiaat lapset. Takkinen (2000, 116–120) toteaa, että nelivuotiaat lapset osaavat jo käyttää pitkiä ja monipuolisia ilmauksia. Heille ei siis luonnollisestikaan tarvitse viittoa kuten vauvalle, mutta tietty hidastaminen ja selkeys voisi silti olla paikallaan. Varsinkin, jos viittoja on pukeutunut joksikin satuhahmoksi. Tällöin on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että viittominen on puvusta huolimatta selkeää ja ymmärrettävää. (M. Tillander, henkilökohtainen tiedonanto 12.1.2011.)

Vaikka lapsille viitottaessa viittomistahtia voi hidastaa, ei viittomisen tarvitse olla unettavaa, vaan viittomisessa saa olla vauhtia. Viittomista on luonnollisesti muokattava sen mukaan, minkä ikäisistä lapsista on kyse sekä mikä heidän kielitaitonsa on. Tärkeintä on kuitenkin se, että viittoja eläytyy viittomaansa koko olemuksellaan. Lapsille viitottaessa viittojalta vaaditaan tietynlaista heittäytymistä, jotta viittomisesta tulisi lapsia kiinnostavaa. Lapsille viitottaessa viittominen saa olla reipasta ja eläytyvää, innokasta. Lapsille viittominen eroakin aikuisille viittomisesta suuresti juuri viittojan olemuksen, innokkaan eläytymisen kautta. Lapsille viitottaessa viittomisen erityinen rytmitys ja tauotus lisäävät mielenkiintoa ja viittoja ottaa katsojan eri tavalla huomioon, kuin aikuisille viitottaessa. Kun viittoja puhuttelee lasta suoraan, lapsi tuntee

voimakkaampaa osallistuvuuden tunnetta ja hänen kiinnostuksensa herää. (T. Sandholm, henkilökohtainen tiedonanto 8.2.2011.)

Eräs viittomakielelle tyypillinen kielipillinen asia on roolinvaihto, jossa viittoja voimakkaasti eläytyen omaksuu tietyn ”roolin” luoden näin elävämmän kuvan viittomaan kohteesta. Roolinvaihtoa voidaan hyödyntää erityisesti satuja viitottaessa, jolloin sadusta tulee lapsen näkökulmasta katsoen mielenkiintoisia ja sadun hahmoista selkeitä. (Mikkonen 2000, 15.)

### 7.3 Kuurolle lapselle tulkkaminen

Tulkkauksen prosessi on dynaaminen ja monimutkainen prosessi, jonka tarkoituksena on kahden tai useamman eri kieliryhmän edustajan kommunikation mahdollistaminen. Tulkkauksessa käytettävä lingvistinen rekisteri eli vuorovaikutuksellisista asioista, viittomistyylisestä, lauserakenteista, sanavalinnoista ja non-manuaalisista elementeistä muodostuva kokonaisuus vaihtelee tulkkauksilanteiden mukaan. Lapsille viitottaessa tulkin on kiinnitettävä erityistä huomiota rekisterin valintaan ja huomioitava lapsen käyttämä ja ymmärtämä lingvistinen rekisteri. Tulkkauksilanteiden ollessa myös kielenoppimistilanteita, on oikeakielisyys asetettava etusijalle. (Mikkonen 2000, 25–27.)

Julie Gebron (2000) kertoo teoksessaan *Sign the speech teatteritulkkauksesta* sekä siitä miten asiaan vaikuttaa se, jos yleisönä ovat lapset. Hän kertoo tapauksesta, jossa hän oli tulkkauksessa lapsille suunnattua näytelmää. Näyttelijöiden tapa esiintyä lapsille oli hyvin erilainen kuin jos yleisönä olisivat aikuiset. Näyttelijät muokkasivat omaa esiintymistään käyttämällä enemmän fyysisiä eleitä ja korostaen tiettyjä sanoja. He esiintyivät ylipäänsä hyvin paljon interaktiivisemmin kuin aikuisten näytelmissä. Kun tulkit alkoivat peilata näyttelijöiden olemusta myös omaan tulkkaukseensa, muodostui tulkkauksesta huomattavasti kiinnostavampi lasten näkökulmasta. Tulkkauksen onnistuvuutta lisäsi myös sormiaakkosten käyttämisen eli sormitusten pois-

jättäminen sekä ikään kuin kertojan roolin tapaan tehdyn, selittävämmän tulkkaustyylin käyttäminen. (Gebron 2000, 90.)

Lapsille tulkatessa tulkin on kiinnitettävä erityistä huomiota käyttämäänsä rekisteriin. Tulkkauksen tulisi heijastaa näyttelijän käyttämiä fyysisiä eleitä, kasvojen ilmeitä ja äänenkäyttöä. Mitä kauemmaksi näyttelijöistä tulkki on sijoitettu, sitä vahvempia ilmeet ja eleet voivat olla. Tarkoituksena ei kuitenkaan ole tehdä ylilyöntejä vaan löytää sopiva tasapaino ja vastaavuus näyttelijän olemuksen kanssa. Pienille lapsille tulkatessa on hyvä viittoa isosti, käyttäen suuria, kaksikäisiä viittomia. (Gebron 2000, 98.)

Näytelmää viittomakielelle käännettäessä ja tulkatessa tärkeintä on pitää mielessä käännöksen sopivuus lasten ikää ajatellen. Sormitusten käyttöä kannattaa harkita tarkoin, koska pienet lapset eivät välttämättä ymmärrä sormitusta. Jossain tilanteissa tulkin voi olla parempi toimia ikään kuin kertojana, joka kuvailee ja selittää näytelmän tapahtumia sen sijaan, että jokainen vuorosana käännettäisiin pilkulleen. Tulkkauksen kerronnallisuus saattaa olla paikallaan erityisesti pienille lapsille suunnatuissa näytelmissä, joissa liikkeellä ja ilmeillä on suuri rooli ja dialogia tai vuorosanoja käytetään vähemmän. Vuorosanojen tulkkauksen minimoiminen voi myös antaa lapsille paremman mahdollisuuden nähdä lavalla tapahtuvat asiat varmasti ajallaan, kun tulkkauksen seuraaminen vie vähemmän aikaa. (Emt., 97.) Taikametsä-osiosta (ks. kohta 8.2 sekä liite 2) kehittämässäni sisältöehdotuksessa sekä muissa samankaltaisissa sisällöissä on erityisesti huomioitava edellä kuvattu. Viittomiselle on annettava aikaa. Lapsilla pitää voida olla mahdollisuus seurata viittomista rauhassa, ilman että he sillä aikaa menettävät jotakin mitä satuhahmo on touhunnut.

Kuuroille lapselle tulkkaamisesta kertovia lähdeteoksia on vähän. Voisin väittää, että edellisessä luvussa (7.2 Kuuroille lapselle viittominen) käsitellyt asiat ovat kuitenkin sovellettavissa myös tulkkaukseen. Uskon, että lapsille tulkatessa tietty heittäytyminen on paikallaan. Viittomisen innostavuus ja viittojan eläytyväinen olemus tekevät varmasti myös tulkkauksesta houkuttelevamman seurata. Tulkilla on tietysti omat



ammattiin kuuluvat vastuunsa ja velvollisuutensa, joten täysin riehakkaaksi lastenkaan kanssa ei voi heittäytyä. Uskon kuitenkin, että niin lapselle tulkkaamisessa kuin viittomisessakin tärkein asia on olemus. Liian asiallinen uutistyyli tuskin houkuttelee lapsia seuraamaan intensiivisesti. Asiaan varmasti vaikuttaa myös lasten ikä ja se missä ollaan. Matematiikan tunnilla koulussa ei ole kenties tarpeen saada kovinkaan paljon eläväisyyttä tulkkaukseen, mutta lapsille tulkkauksessa voi varmasti hyödyntää samoja keinoja kuin lapselle viitottaessa.

## 8 VIITTOMAKIELISET SISÄLTÖEHDOTUKSET

Koska opinnäytetyön teolle on varattu rajallinen määrä aikaa, päätin valita sivustolta muutaman osa-alueen, joihin keskittyisin. Sisältöehdotusten tarkalla määrittelyllä halusin varmistaa ajan riittämisen sekä sen, että ehdotuksistani tulisi mahdollisimman laadukkaita. Sivuston osa-alueisiin liittyvien ohjeistus- ja tulkkausehdotusten lisäksi keksin ja piirsin itse myös muutamia muita ehdotuksia, jotka voitaisiin lisätä sivustolle.

Olen konkretisoinut tekemiäni ehdotuksia kuvallisesti. Osa kuvista on kuvakaappauksia Pikku Kakkonen -sivustolta, joihin olen lisännyt ehdotuksiani. Loput kuvat ovat itse piirtämiäni peli- ja satuhahmoehdotelmia. Tekemäni kehitysehdotukset ovat liitteinä tämän opinnäytetyön lopussa (liitteet 1-7).

Suurena apuna opinnäytetyössäni ovat olleet keskustelut niin Ylen kuin viittomakielialan asiantuntijoiden kanssa. Tapasin Yle Internetin puolella työskentelevän palvelupäällikkö Tanja Iikkasen pariin otteeseen alkuvuodesta 2011, viittomakielisten uutisten puolella työskentelevän päällikkö Mikaela Tillanderin tammikuussa 2011 sekä useita viittomakielisiä lastenvideoita viittoneen, nykyään kirkkohallituksessa työskentelevän viittomakielen kääntäjän Tarja Sandholmin maaliskuussa 2011. Näytin heille ehdotuksiani ja keskustelimme mm. ehdotusten käytännön puolesta. Heidän asiantuntevuutensa auttoi minua parantamaan ehdotuksiani.

Lisäksi kävin haastattelemassa kuuroja ja huonokuuloisia lapsia sekä heidän vanhempiaan Kuurojen Palvelusäätiön Juniori-ohjelman leirillä helmikuussa 2011. Koska vanhemmilla ja lapsilla on päiväsaikaan erilliset ohjelmat, haastattelin lapset ja vanhemmat omina ryhminään. Haastatteleman lapset olivat 4-12 -vuotiaita ja heidät oli jaettu ryhmiin syntymävuosien mukaan. Haastattelutilanteet olivat vapaamuotoisia ja keskustelevia. Tilanteen huomioon ottaen se oli mielestäni paras vaihtoehto. Varsinkin kaikista pienimpien lasten kanssa virallisen lomakkeen täyttäminen ei olisi ollut

tarkoituksenmukaista. Vapaan keskustelun myötä sain varmasti enemmän vastauksia kuin virallisemmassa tilanteessa olisi tapahtunut. Haastatteluita voidaan pitää hyvin alustavina, mutta kuitenkin suuntaa-antavina. Palautteen myötä pystyin kehittämään omia ehdotuksiani. Vapaamuotoiset haastattelut olivat mielestäni tarkoituksenmukaisia tässä vaiheessa, mutta myöhemmin, projektin etenemisen myötä on varmasti syytä harkita syvällisempiä haastatteluja.

Junioriohjelman leirillä haastattelemani vanhemmat nostivat esiin muutamia hyvin tärkeitä asioita, kuten tekstityksen, kuurojen ja kuulevien materiaalien integroimisen sekä tulkatut lasten ohjelmat. Lapset toivoivat eläinaiheisia pelejä ja muuta tekemistä, viittojaksi eläinhahmoa, viitottuja videoita joihin voi liittyä tehtäviä sekä viitottuja ohjelmia. Lasten ja vanhempien toiveet olen liittänyt alla oleviin kehitysehdotuksiini.

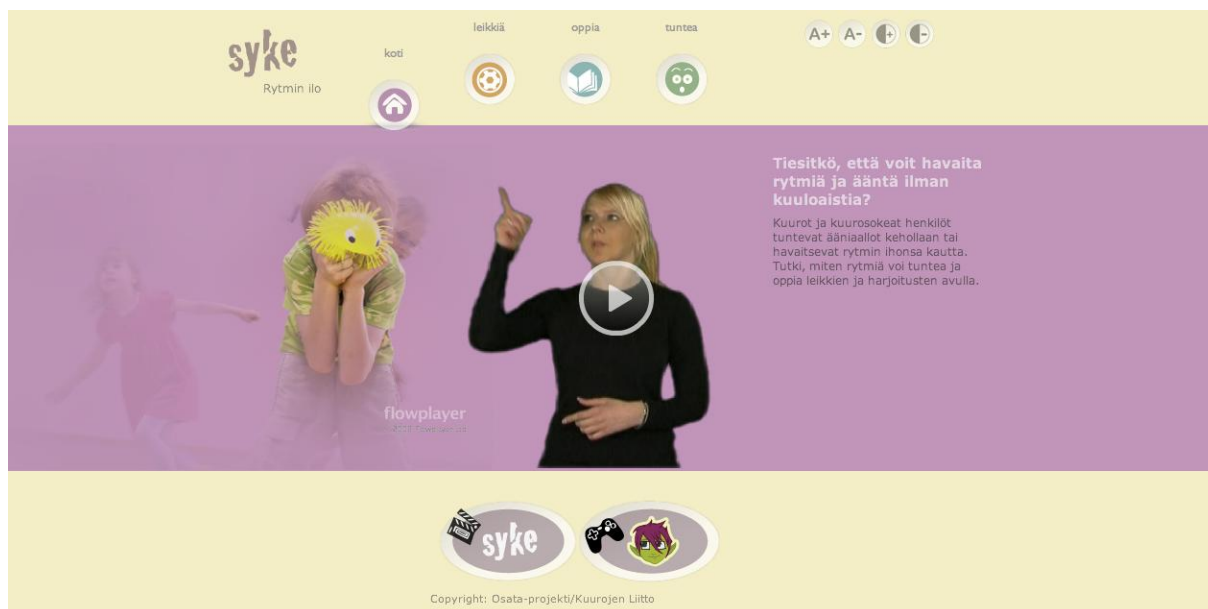
## 8.1 Etusivu

Etusivu oli mielestäni suorastaan pakollinen kehityskohde tärkeytensä vuoksi. Etusivu on ensimmäinen asia, jonka sivuston käyttäjä näkee sivustolle tultuaan. Etusivulta saadaan eniten informaatiota ja sen kautta päästään kaikkiin sivuston osa-alueisiin. Tästä syystä etusivu oli loogisin paikka viittomakieliselle kattavalle, sivustosta kertovalle ohjeistukselle (ks. liite 1). Kielellä ja kulttuurilla on vaikutuksensa mm. ihmisen käytökseen ja asenteisiin. Kuurot ihmiset ovat tottuneet kommunikoimaan kasvotusten. Kun otetaan tämä asia huomioon ja sivuston ohjeistukset tehdään viittomakielellä, on sivusto mielenkiintoisempi kohderyhmän näkökulmasta. (Kitunen 2009, 3, 58–59.)

Pikku Kakkonen -sivuston etusivun ilme on jo ehtinyt muuttua liitteessä 1 näkyvästä etusivusta (Yleisradio 2010d). Taustan muuttuminen ei kuitenkaan vaikuta kuvaamani viittomakielisen ohjeistuksen toteuttamiseen. Pääideaa voidaan hyödyntää taustasta riippumatta.

Etusivun ohjeistuksen olen suunnitellut niin, että kun sivuston käyttäjä klikkaa hiirellä sivun alareunassa olevaa ”Viittomakieli” -painiketta, (kuva jossa on kaksi kättä löytyy keltaisesta palkista sivun alareunasta) etusivulle aukeaa viittomakielinen ohjeistus. Viittoja voi ensin touhuta jotakin hauskaa Pikku Kakkoselle ominaiseen tyyliin ja tulla sitten seisomaan keskelle sivua, josta voi hyvin selittää sivuston sisältöä osoittelemalla ympärillään näkyviä asioita. Kuten: ”Tästä alhaalta tytön kuvasta pääset sinne ja sinne ja täältä alhaalta voit säätää asetuksia...” Tähän tapaan viittoja voi hyvin selkeästi ohjeistaa sivuston käyttöä. Viittomakielisen ohjeistuksen lisäksi ohjeistus on hyvä löytyä myös joko ääniohjeina tai kirjoitettuna, jotta viittomakielistä ohjeistusta katsellessa voi kuunnella samat ohjeet myös ääniohjeina.

Knack.fi -sivustolla ohjeistukset on toteutettu edellä kuvattuun tyyliin. Sivustolla viittoja seisoo ruudun keskivaiheilla ja viittoessaan sivuston sisällöistä hän osoittaa ympärillään olevia painikkeita. (ks. kuva 1.)



Kuva 1. Knack.fi -sivuston etusivu. Kuurojen Liitto 2011b.<sup>2</sup>

<sup>2</sup> Knack.fi -sivusto on Suvi Kitusen Taideteollisessa korkeakoulussa opinnäytetyöhönsä (Designing a Deaf culture specific web site) sisältyvänä lopputyönä suunnittelema sivusto. Yhtenä sivuston tuottajana on toiminut Kuurojen Liiton Osata-projekti.

Tanja Ikkasen (henkilökohtainen tiedonanto 7.1.2011) kanssa pohdimme sitä, että etusivun keltaisen alavalikon painikkeisiin voisi myös lisätä pienimuotoisemmat viittomakieliset ohjeistukset. Tällä hetkellä sivuston painikkeissa on ääniohjeistus. Esimerkiksi kun menee hiirellä ”takaisin” -painikkeen kohdalle, ääni sanoo ”takaisin”. Viittomakielisessä ohjeistuksessa ”takaisin” -painikkeen kohdalle mentäessä tulisi sivulle näkyviin suhteellisen pieni, mutta selkeä ja näkyvä viittoja joka viittoisi ”takaisin”. Painikkeista voisi myös nousta ”ohjeistuskupla”, eli pieni tekstikupla, jossa lukisi teksti ”takaisin” jne. (M. Tillander, henkilökohtainen tiedonanto 12.1.2011.)

Mikaela Tillanderin (henkilökohtainen tiedonanto 12.1.2011) mukaan sekä etusivun ohjeistukseen, että esim. Viittomakieliseen satukirjastoon olisi mukava saada viittomajaksi kuuro henkilö. Takkinen (2000, 121) puhuu siitä, miten tärkeää kielenkehityksen kannalta on saada oikeakielisiä malleja. On lasten kannalta parasta, että sivustolta löytyisi paljon kuurojen viittomakielisten viittomaa materiaalia.

Voisi olla myös hauskaa, jos sivustolla käytettäisiin monia erilaisia viittoja eri ikäluokista. Lapsista voisi olla hyvinkin hauskaa katsella eläkeikäisen viittomaa satua tai muiden lapsien viittomia tarinoita. Lapset voisivat vaikka kertoa omista harrastuksistaan ja kiinnostuksen kohteistaan. (M. Tillander, henkilökohtainen tiedonanto 12.1.2011.) Eri-ikäisiä viittoja voi hyödyntää niin ohjeistuksissa kuin viittomakielisissä sisällöissä monipuolisen ja mielenkiintoisen kokonaisilmeen saavuttamiseksi. Esimerkiksi Viittomakielisen satukirjaston (ks. kohta 8.2 ja liite 2) satuvideoihin saadaan mukavasti vaihtelua, kun lapset viittoisivatkin itse lempisatujaan.

Sivuston ulkoasu vaikuttaa viittomisen selkeyteen. Sivuston ei kuitenkaan tarvitse olla virallisen näköinen, vaan värejä saa käyttää (Kitunen 2009, 58). Jotta viittomista olisi mahdollisimman miellyttävä seurata, on taustan oltava sopivan värinen, esimerkiksi vaaleansininen tai vaaleanvihreä. Tärkeintä on käyttää jotakin pehmeän vaaleaa sävyä, josta viittoja erottuu hyvin. Valkoinen väri ei ole paras valinta taustaväriksi, koska se on värinä häiritsevä silmille, eikä viittoja erotu kunnolla. (M. Tillander, henkilökohtainen tiedonanto 12.1.2011.)

Viittojan vaatetukseen on myös kiinnitettävä huomiota. Vaaleaihoisen ihmisen kädet näkyvät paremmin tummaa vaatetta vasten. Vaatteen ei kuitenkaan tarvitse olla musta, vaan esimerkiksi tummansininen, -vihreä tai violetti toimivat myös hyvin. Koska kohderyhmänä ovat lapset, viittoja saa olla hauskan näköinen. Hiuksetkin voi laittaa jollakin hauskalla tavalla. (M. Tillander, henkilökohtainen tiedonanto 12.1.2011.)

Lapsille tärkein asia on mielenkiintoisuus, eli lasten näkökulmasta etusivun viittoja voisi hyvin olla jokin eläinhahmo, esimerkiksi pesukarhu Roope (Juniori-ohjelman leirin vanhemmat 2011). Vaikka voisi ajatella, että viittomista olisi vaikeampi ymmärtää, jos viittojalla on päällään jokin puku, lapsia kyseinen asia ei yleensä häiritse. Jos hahmo on kiinnostava, he jaksavat keskittyä ja ymmärtävät kyllä mitä viitotaan. Asia saattaa häiritä enemmänkin aikuisia. Aikuiset ovat kuitenkin varmasti samaa mieltä siitä, että tärkeintä on hyvän kielen mallin tarjoaminen lapsille. Tämä asia voidaan hyvin toteuttaa myös lapsia kiinnostavalla tavalla, eli esimerkiksi käyttämällä erilaisia viittovia hahmoja. Tällöin on kuitenkin huolehdittava, että viittojan kasvot ja kädet ovat hyvin esillä, jotta viittominen ja viittojan ilmeet ovat selkeästi nähtävissä. (T. Sandholm, henkilökohtainen tiedonanto 8.2.2011.)

## 8.2 Taikametsä

Taikametsä on vuodenaikojä kuvaava sisältö, jossa näyttelijän esittämä satuhahmo kiertelee metsässä ihmettelemässä eri vuodenaikojen mukaan muuttuvaa metsää. Useimmissa Taikametsän osioissa on pienen kertomuksen jälkeen pelejä ja muuta puuhaa. Tähän sisältöön olen kehittänyt tulkkausratkaisun. (ks. liite 2). Valitsemani Taikametsä-kuva löytyy Syksy-osasta (Yleisradio 2010c). Mielestäni kaikkien sisältöjen prioriteettina on oltava oikeakielisen mallin antaminen lapsille. Tässä kyseisessä osiossa voisi kuitenkin olla perusteltua käyttää tulkkia, koska Taikametsän tyyppisissä sisällöissä voi olla tarpeellista, että viittojalla on muutamia repliikkejä (M. Tillander, henkilökohtainen tiedonanto 12.1.2011).

Mielenkiinnon lisäämiseksi viittoja voisi hahmona olla osa tarinaa ja tarinan päähenkilö voisi hyvin huomioida tulkin ja tulkkauksen. Tämä vaatisi viittojalta rutkasti eläytymistä ja heittäytymistä, mutta uskon että lopputulos olisi lapsia miellyttävä. Jos viittoja on osa tarinaa, tärkeintä on, että hänen mukana olonsa on loogista ja perusteltua ja että tarinaa on silti helppo seurata (Juniori-ohjelman leirin vanhemmat 2011).

Koska sivusto on suunnattu lapsille, on mielestäni tärkeää, että ratkaisut ovat hauskoja ja yllättäviä. Taikametsän tyyppisissä sisällöissä viittoja voisi hyvin olla jonkinlainen hahmo, esimerkiksi puu, kuten esimerkissäni (ks. liite 2) tai vaikka eläin. Hahmon asun täytyisi olla sellainen, että viittominen onnistuisi mutta se ei estä sitä, ettei hahmo voisi olla mielikuvituksellinen. Jos viittoja on pukeutunut joksikin hahmoksi, on pidettävä huolta, että hänen kasvonsa ovat näkyvissä ja että viittominen on tarpeeksi suurta ja selkeää. (M. Tillander, henkilökohtainen tiedonanto 12.1.2011.)

Tarinan satuhahmon mukana kulkeva viittoja voi olla perusteltua tarinan seuraamisen helpottamiseksi. Tulkkausta on helpompi seurata, jos tulkkaus tapahtuu heti satuhahmon vieressä, kuin jos esimerkiksi ruudun oikeassa alareunassa olisi tulkkiruutu. Tällöin on kuitenkin kiinnitettävä erityistä huomiota ajoitukseen. Tulkkaus ei voi tapahtua samaan aikaan kun satuhahmo tekee jotakin merkityksellistä tai hauskaa. Katselijalle on annettava mahdollisuus pystyä seuraamaan molempia. Tähän hauska ratkaisu voisi olla vaikka se, että viittoja olisikin satuhahmon olkapäällä istuva hahmo, esimerkiksi Pepin olkapäällä voisi istua viittova apina. (T. Sandholm, henkilökohtainen tiedonanto 8.2.2011.)

Vaikka olen yllä olevassa ehdotuksessa käsitellyt vain Taikametsä-osiota, tavoitteena on, että ehdotuksen pääideat: tulkkausratkaisujen hauskuus ja osallistuvuus, olisivat hyödynnettävissä missä tahansa muussa vastaavassa sivuston osiossa.

### 8.3 Pesukarhu Roope

Pesukarhu Roope on kehittämäni viittomakielinen kuuro satuhahmo (ks. liite 3). Roope on veikeä pesukarhun poikanen. Roope on 5-vuotias ja asuu Taikametsässä perheensä kanssa. Roopen perheeseen kuuluvat Roopen lisäksi hänen äitinsä, isänsä sekä pikkusisko. Roope ja koko hänen perheensä ovat kuuroja. Roopen äidinkieli on siis viittomakieli. Roope on hyvin vilkas ja haluaa joka päivä oppia jotakin uutta. Roope pitää urheilusta, erityisesti jääkiekosta, mutta Roopen mielestä on myös hauskaa värittää mukavia kuvia ja pelata pelejä. Erityisen hauskaa Roopesta on, kun hän voi leikkiä hiirijengin kanssa tai mennä vierailulle viittomakieliseen satukirjastoon. Roope opastaa mielellään kaikki lapset viittomakielisen puuhan pariin.

Olen suunnitellut niin, että Roope olisi eräänlainen maskotti ja viittomakielinen opas sivuston viittomakielisiin osioihin. Suvi Kitunen (2009, 58) puhuu siitä, miten kuvien ja symbolien käyttö helpottaa tulkitsemaan tietoa ja luomaan kokonaiskuvan sivustosta. Roopen kuvan voisi liittää kaikkiin viittomakielisiin sisältöihin ja ohjeistuksiin. Näin lapset oppisivat, että Roopen kuva tarkoittaa viittomakielisille esteettömiä sisältöjä. Etusivun ohjeistuksen viittoja voisi hyvin esitellä Roopen sekä kertoa Roopen kuvan merkityksestä (M. Tillander, henkilökohtainen tiedonanto 12.1.2011).

Roopen kuvaa voisi hyödyntää myös sivuston peleissä ja muussa tekemisessä. Esimerkiksi Hiirijengin sormiaakkospeliä pelatessa oikeaa vastausta hiirellä klikatessa tulisi ruudulle teksti ”Hyvä!” sekä kuva Roopesta nostamassa peukaloaan pystyyn iloinen hymy kasvoillaan. (M. Tillander, henkilökohtainen tiedonanto 12.1.2011.) Ohjeistuksissa tärkeintä on hahmon kuvan käytön loogisuus ja jatkuvuus. Kun Roopen kuvaa käytetään systemaattisesti ja järkevästi, se palvelee tarkoitustaan, eli helpottaa viittomakielisten sisältöjen löytämistä. (T. Sandholm, henkilökohtainen tiedonanto 8.2.2011.)

Ylen Buu-klubben -sivustolla eli ruotsinkielisellä lasten internet-sivustolla (Yleisradio 2011d) on jo käytössä vastaavanlainen opas. Buu-klubbenin joulukalenterin käytössä



suomeksi opastaa Teppo Opasnalle. Tepon avulla myös suomenkieliset ruotsia osaamattomat lapset voivat tutustua joulukalenteriin. Kun Teppoa klikkaa hiirellä, se opastaa suomen kielellä kalenterin käyttöön. Ajatukseni Roopesta oli samankaltainen. Koska Roope on piirroshahmo, en usko että olisi mahdollista, että Roope viittoisi ohjeita samaan tapaan kuin Teppo Opasnalle puhuu. Ideana oli, että Roope toimisi viittomakielisten sisältöjen ”kasvoina” sekä idean maskottina.

Lazariksen (2009) mukaan lapset kiinnostuvat asioista, jotka ovat heille tuttuja. Usein tutuimmat aiheet löytyvät luonnosta. Olen työskennellyt lasten parissa mm. koulunkäyntiavustajana ja päiväkodissa, joten uskalsin luottaa ajatukseen, että eläimet voisivat olla yleisesti lapsia kiinnostavia. Juniori-ohjelman leirillä käydessäni sain tiedolle vahvistuksen, kun sain luonnostelemistani hahmoista hyvää palautetta. Lasten tärkein toive olivat juuri eläinhahmot.

Samaistumismahdollisuutta ajatellen olen keksinyt Roopelle elämäntarinan, joka kertoo hänen viittomakielisestä perheestään. Roope voisi aivan yhtä hyvin olla huonokuuloinen tai vaikka kuuleva kuurojen pesukarhuvanhempien lapsi. Roopen tarinaa on helppo muokata sen mukaan, millaisista lapsista kohdeyleisö koostuu.

Valitsin eläimeksi pesukarhun, koska se oli jotain hieman erilaista, mutta myös koska sen etukäpälissä on viisi sormeaa, eli sen voisi hyvin piirtää viittomaan. Eläin voisi hyvin olla myös mikä tahansa muu eläin, jolla on viisi sormeaa tai eläin joka on kuuro, esimerkiksi perhonen tai erään tarinan mukaan lohikäärme. Olisi mukavaa, jos eläimellä olisi jokin ominaisuus, jolla se linkittyisi paremmin kuurojen maailmaan. (T. Sandholm, henkilökohtainen tiedonanto 8.2.2011.)

Yle avasi joulukuussa 2010 Lasten Yle -sivuston (Yleisradio 2011e) jolle kerättiin kaikki Ylen lasten internet-materiaalit yhteen. Pohdimme Tanja Iikkasen kanssa, että Lasten Yle olisi hyvä paikka aloittaa projekti. Koska tämä lapsille suunnattu sivuston

on nyt jo suomeksi, ruotsiksi ja saameksi, viittomakieli olisi luonnollinen jatke. Kuvaa Roopesta voisi hyödyntää myös tällä sivustolla Pikku Kakkonen -sivuston lisäksi.

#### 8.4 Hiirijengin kuva- ja sormiaakkospeli

Hiirijengi on ryhmä reippaita viittovia hiiriä. Hiiret opettavat viittomia, sormiaakkosia ja siinä sivussa myös hieman suomen kieltä. Hiirijengin kuva- ja sormiaakkospelit muodostavat kolmiosaisen kokonaisuuden, jonka eri osien haastavuus riippuu lapsen viittomakielen- ja suomen kielen taidosta. Juniori-leirillä esittelin luonnoksen Hiirijengin sormiaakkospelistä. Haastatteleman lapset ja vanhemmat toivoivat peliin mm. kuvia, versiota, jossa olisi viitottuja videoita sekä kiinnostavaa, värikästä ja eläväistä ulkoasua. Olen ottanut nämä toiveet huomioon parhaani mukaan valmiissa ehdotuksissani.

Hiirijengin kuvapelissä (ks. liite 4) pelaaja katselee videopätkän, jossa viitotaan jokin lelu, esimerkiksi "AUTO". Pelaajan tulee sitten etsiä samalta sivulta oikea lelu ja klikata lelun kuvaa hiirellä. Jos vastaus on oikein, pelaaja pääsee siirtymään eteenpäin. Videopätkää voi halutessaan katsella uudestaan, jos kyseinen leluviittoma osoittautuikin vaikeaksi. Videoon voisi lisätä myös ääniohjeen, joka kertoo lelun nimen äänen, jos viitottu videon tueksi kaipaa myös puhuttua kieltä. Näin peli on helppokäyttöisempi myös niille lapsille, joiden viittomakielentaito ei muuten riittäisi pelin pelamiseen. Kuvapeliin voisi myös lisätä vaikeamman tason, jossa videolla viitotaan jo kokonainen lause. Oikea vastaus tulisi sitten etsiä kuvista tai suomen kielisistä lauseista.

Päädyin alun perin sormiaakkospeliin, koska olen aina silloin tällöin kuullut eri tilanteissa vanhempien kertovan omista lapsistaan ja siitä kuinka lapset ovat suuresti inostuneet sormiaakkosista. Olin itse samanlainen kun olin ala-asteikäinen, enkä usko olleeni ainut. Tästä syystä ajattelin, että sormiaakkoset saattaisivat olla monia lap-

sia kiinnostava asia. Ehkä myös kuulevat lapset innostuisivat pelaamaan peliä kuoron tai huonokuuloisen sisaruksensa kanssa. Ajattelin myös söpöjen ja pirteiden hiirihahmojen olevan lapsia kiinnostavia. Juniori-leirin haastatteluiden jälkeen muokkasin pelin aiemmin hyvin yksinkertaista ulkoasua eläväisempään ja värikkäämpään suuntaan. Pelin sormiaakkosten kuvat ovat valokuvia omasta kädestäni, mutta aivan yhtä hyvin hiiret voisi esimerkiksi animoida tai piirtää näyttämään sormiaakkosia. Valokuvat ovat vain yksi ratkaisu.

Hiirijengin sormiaakkospelin (ks. liite 6) idea on seuraavanlainen: Hiiret opettavat ensin sormiaakkokset. Peliin siirryttäessä peliohjeet olisivat saatavilla sekä viittomakielellä että puhutulla ja kirjoitetulla suomen kielellä. Varsinaisessa pelissä hiiret näyttävät tauluilla jonkin sanan niin, että kussakin taulussa on yksi sormiaakkonen. Hiirien alla on joukko suomenkielisiä sanoja. Pelaaja on luettava sormiaakkosia ja etsittävä kyseinen sana suomenkielisten sanojen joukosta. Oikeaa sanaa klikattuaan, peli siirtyy seuraavaan sanaan jne. Sivun oikeassa yläreunassa on "?" -painike, josta saa apua tarvittaessa, sekä viittomakielellä että suomen kielellä. Sivun vasemmassa yläreunassa on "Takaisin sormiaakkosiin" -painike, josta pelaaja pääsee halutessaan kertaamaan vielä hiirien aiemmin opettamia sormiaakkosia.

Helpommassa versiossa (ks. liite 5) hiiri näyttää vain yhtä sormiaakkosta, jolle on sitten löydettävä oikea vastine vieressä olevista aakkosista. Uskon, että kolmiosaisen kokonaisuuden myötä pelin käyttäjäryhmä on laajempi ja lasten motivaatio pelata suurempi, kun lapsi voi valita pelistä omalle kielitasolleen sopivan tason.

## 8.5 Viittomakielinen satukirjasto

Pikku Kakkonen -sivuston Kuuntele -osiosta löytyy mm. kuunneltavia satuja sekä runoja. Satujen kääntäminen viittomakielelle ei ole mikään uusi idea, mutta viittomakieliset sadut toisivat mielestäni hyvän lisän sivustolle. Osasta saduista saattaisi löytyä jo valmiita käännöksiä, mikä helpottaisi projektin työntekijöiden urakkaa.

Vaikka omissa ehdotuksissani onkin keskitytty viittomakielisen esteettömyyden parantamiseen sivustolla, on sivuston suunnittelussa pidettävä mielessä, että sivuston on oltava myös laajemmin ihmisten käytettävissä (Kitunen, 2009, 12). Viittomakielisten satukäännösvidoiden taustalle voisi hyvin lisätä sadun myös puhutulla suomella. Tällöin videoista voivat nauttia kuurojen ja huonokuuloisten lasten ja aikuisten lisäksi myös perheiden kuulevat vanhemmat ja sisarukset.

On tärkeää, että viitotuissa saduissa sekä video että ääni ovat molemmat hyvälaatuisia. Tällöin sadut ovat houkuttelevia laajemmalle kohderyhmälle. (T. Sandholm, henkilökohtainen tiedonanto 8.2.2011.) Saduissa olisi hyvä olla myös mahdollisuus valita tekstitys, jos haluaa. Eräänä selkeyttävänä asiana voisi hyödyntää satujen hahmojen kuvien näyttämistä vaikka sadun kertojan vierellä. (Juniori-ohjelman leirin vanhemmat 2011.) Mielenkiinnon lisäämiseksi viittojina voidaan käyttää eri-ikäisiä ja tyyliä ihmisiä.

Liitteessä 7 esittelemässäni luonnoksessa haluamansa sadun voi valita ruudun alla olevasta valikosta. Ruutu, josta satua katsellaan, tulee halutessaan voida suurentaa koko näytön suuruiseksi.

## 9 YHTEENVETO

Muuttuvassa ja kehittyvässä tietoyhteiskunnassa on syytä pohtia myös mediakasvatuksen pääpiirteitä. Lasta ei voi sulkea kehityksen ja median ulkopuolelle, vaan tavoitteena tulisi olla lapsen kasvattaminen itsenäisesti ajattelevaksi ja tutkivalla ja kriittisellä otteella mediaan suhtautuvaksi tietoyhteiskunnan jäseneksi. Lapsi tarvitsee opastusta, jotta jokaiselle ihmiselle tarpeellinen medialukutaito voisi kehittyä. Osallistuva vanhemmuus mediaan liittyvissä asioissa takaa turvallisen kasvuympäristön, jossa lapsi voi rauhassa tutustua mm. internetin maailmaan. Vanhempien opastuksella lapsi pääsee tutustumaan turvallisiin ja lapsille tarkoitettuihin sivustoihin, jotka ovat kehittäviä, opettavaisia ja lapsen näkökulmasta mielenkiintoisia.

Internet-sivustojen esteettömyys merkitsee esimerkiksi viittomakielisille vanhemmille kasvavaa mahdollisuutta osallistuvaan vanhemmuuteen. Viittomakielisten ohjeistuksien ja materiaalien myötä vanhemmat voivat paremmin tutkia sivuston sisältöjä ja tehdä omat johtopäätöksensä siitä, ovatko sisällöt juuri heidän lapselleen sopivia. Samalla he voivat paremmin opastaa ja avustaa lastaan sivuston käytössä.

Lapsille sivuston kehittäminen tarjoaa parannuksen heille tarjottavien viittomakielisten materiaalien määrään ja uskon, että myös lisämateriaaleille olisi kysyntää. Toive voida nauttia esteettömästi samoista asioista kuin kuulevat ikätoverinsa on valtava. Siksi myös vanhempien jatkuva toive on saada myös television puolelle viittomakielisiä ohjelmia tai tekstitys suomenkielisiin lastenohjelmiin sekä muihin ohjelmiin, jotta lukutaitoiset kuurot ja huonokuuloiset lapset voisivat nauttia esimerkiksi luonto-ohjelmista kuulevien lasten tapaan. Lapsista ja viittomakielestä tehtyjen tutkimuksien määrä ei ole huikaiseva. Aiheessa olisi ehdottomasti vielä tutkittavaa, samoin kuin internet-sivustoissa on kehitettävää ja television puolella tehtävää. Toivon, että aihe jatkaa elämistään tutkimusten ja uusien sisältöjen muodossa. Tulevaisuudessa Pikku Kakkonen -sivustolle voitaisiin tehdä sisältöjä esimerkiksi viitotulla puheella tai kuviviittomia apuna käyttäen.

Alussa esitelty tutkimusongelma luo haasteita, joita yhdessä opinnäytetyössä on vaikea ratkaista täysin. Kuinka selvittää, miten luoda mielenkiintoisia, toimivia ja hauskoja viittomakielisiä ratkaisuja sivustolle? Entä mistä voidaan tietää, että ratkaisut toimivat juuri kyseiselle kohderyhmälle? Sirpaleista lähdetietoa keräämällä ja haastatteluilla on saatu kokoon tietopaketti, jonka toivon auttavan viittomakielisiä sisältöjä sivustolle luotaessa. Kerätty tieto antaa mielestäni vastauksia tutkimusongelman kysymyksiin mutta pohdittavaa silti riittää. Lapsia haastatteleminen saamani tieto on alustavaa mutta suuntaa-antavaa. Sivuston viittomakielisten sisältöjen ollessa valmiimpia, on syytä tehdä syvällisempiä haastatteluja konkreettisia sisältömateriaaleja apuna käyttäen.

Haastetta lisää myös se, että mielenkiintoisuus ja hauskuus ovat kuitenkin subjektiivisia käsitteitä. Sivuston kehittämisessä on luonnollisesti ajateltava kohderyhmää kokonaisuudessaan, jokaista yksilöllistä toivetta ei voida toteuttaa. On kuitenkin huolehdittava, ettei ratkaisujen tietty yleistäminen johda niiden laadun huononemiseen. Jos pyritään viittomakielisen ja suomen kielisen materiaalin integroimiseen, on huolehdittava myös materiaalien tasa-arvoisuudesta. Uskon, että esittämäni ideat voidaan toteuttaa sivustolla ensisijaisesti lasten mutta myös aikuisten toiveita vastaavalla tavalla. Ideoiden avoimuuden on tarkoitus taata niiden hyödyntämisen mahdollisuus myös mm. muilla sivuston osa-alueilla sekä muilla Yleisradion sivustoilla.

Lazariksen (2009) mukaan, hyvät lapsille suunnatut internet-sivustot herättävät lapsen mielenkiinnon värikylläisellä ulkoasullaan ja positiivisella ilmapiirillään. Sivustosta saadaan mielenkiintoinen lasten näkökulmasta, kun hyödynnetään lapsille tuttuja esimerkiksi luontoon liittyviä aiheita, sisältöjen opetuksellista puolta unohtamatta. Olen käyttänyt sisältöehdotuksissani runsaasti värejä ja positiivista olemusta olen tavoitellut hyödyntämällä herttaisia eläinhahmoja. Juniori-ohjelman leirillä haastattelemani lapset toivoivat sivustolle juuri eläinhahmoja. Sain lapsilta positiivista palautetta käyttämästäni eläinhahmoista ja voin olla ehdotuksiini tyytyväinen. Opetuksellinen puoli on huomioitu Hiirijengin kuva- ja sormiaakkospelissä, jossa opetetaan sormiaakkoset, viittomia sekä suomen kielen sanoja. Juniori-ohjelman leirillä haastattele-

mieni lasten ja vanhempien toiveiden mukaisesti lisäsin peliin Hiirijengin kuvapeli-osion, jossa oikea lelu tulee löytää viitotun videon perusteella. Ehdotus oli mielestäni erittäin hyvä ja viitotun osuuden lisääminen teki pelistä paremman kokonaisuuden.

Tavoitteenani oli luoda muuntautumiskykyisiä ideoita, inspiraation lähteitä sivuston suunnitteluun ja mielestäni sisältöehdotukseni ovat tavoitteeni mukaisia. Pesukarhu Roopen elämäntarinan ja sen muunneltavuuden tavoitteena on ollut lasten mielenkiinnon herättäminen sekä samaistumisen kohteen tarjoaminen. Roopen kuvaa hyödyntämällä parannetaan sivuston esteettömyyttä, kun viittomakielisiä sisältöjä voidaan merkata tekstin sijaan symbolin avulla. Viittomakielisissä sisältöehdotuksissa on huomioitava oikeakielisyyden tärkeys sekä havaitsemiseen liittyvät seikat, kuten tarkkaavaisuuden suuntaaminen. Lapsi ansaitsee saada nauttia laadukkaista sisällöistä niin, että viittomisen seuraaminen on huomioitu.

Tässä opinnäytetyössä on käsitelty, mitä vaikutusta on sillä, jos kohderyhmänä tai osana kohderyhmää ovat lapset. Lisäksi on selvitetty, miten kuuroille lapsille tulisi viittoa ja tulkata. Lapsille viitottaessa on otettava huomioon erinäisiä aiemmin kuvattuja kieliopillisiä asioita, mutta lopulta kaikki tiivistyy tärkeimpään asiaan, olemukseen. Innokkaan eläväinen olemus ja interaktiivinen tyyli houkuttelevat lapsia seuraamaan viittomista mielenkiinnolla. Tyyli viittoa lapsille on vain yksi viittomakielen rikkauksista ja monista eri viittomistyyleistä mutta mielestäni sen tulisi olla hyvin arvostettu tyyli. Ovathan yleisönä kuitenkin lapset. Lapsista kasvaa tulevaisuudessa täysipainoisia yhteiskunnan jäseniä. Haluammehan heille mahdollisimman hyvän alun elämään tarjoamalla myös mahdollisimman hyviä kielellisiä malleja. Kuuroille ja huonokuuloisille lapsille tulisi tarjota mahdollisuus kasvaa mahdollisimman rikkaassa kielellisessä ympäristössä, tarjoten kielenmallia viittomakielisten materiaalien kautta. Suomenkielisillä lapsilla on jo mistä valita ja jotkin lastenohjelmat ovat monien sukupolvien muistissa, kuten Pelle Hermanni tai Kylli-täti. Miksemme haluaisi parantaa esteettömyyttä ja tarjota jotakin ikimuistoista myös viittomakielellä?

Kuurouden ja viittomakielisyyden merkitys ihmisten elämässä ansaitsee tulla huomioiduksi niin yhteiskunnallisella kuin myös mediasisältöjen suunnittelun tasolla. Internet-sivustoja voidaan suunnitella esteettömästi kuurojen kulttuuri ja kieli huomioonottaen.



## LÄHTEET

Gebron, Julie 2000. Sign the Speech – An introduction to teatrical interpreting. 2. painos. Hillsboro OR: Butte Publications, Inc.

Holzrichter, Amanda S. & Meier, Richard P. 2000. Child-Directed Signing in American Sign Language. Teoksessa Chamberlain, Charlene & Morford, Jill P. & Mayberry, Rachel I. (toim.) Language Acquisition by Eye. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, 25-40.

Juniori-ohjelman leirin osanottajat 2011. Viittomakieliset sisältöehdotukset Pikku Kakkonen -sivustolle. 12.2.2011. Jyväskylä: Alkio-opisto.

Kitunen, Suvi 2009. Designing a Deaf culture Specific web site – Participatory design research for knack.fi. Helsinki: Kuurojen Liitto ry. Kotka: Kymenlaakson ammattikorkeakoulu.

Kotilainen, Sirkku 2002. Kasvattaja lapsen tulkkina mediaympäristössä. Teoksessa Sintonen, Sara (toim.) 2002. Median sylissä – Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Tampere: Finn Lectura, 34-39.

Kupiainen, Reijo 2007. Pienten lasten medialukutaito. Teoksessa Pentikäinen, Leena & Ruhala, Anu & Niinistö, Hanna (toim.) 2007. Medianmetkaa! Osa 2 – kasvattajan matkaopas lasten mediamaailmaan. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy, 16–22.

Kuurojen Liitto ry 2010a. Viittomakieliset. Viitattu 19.10.2010. <http://www.kl-deaf.fi/fi-FI/Viittomakieliset/>

Kuurojen Liitto 2011b. Osata-projekti. Syke. Viitattu 20.1.2011. <http://www.knack.fi/>

Kuurojen Liitto 2011c. Netti-TV. Lasten kanava. Viitattu 10.3.2011. <http://www.kl-deaf.fi/Page/cb0ed34e-a286-44f3-86bb-4b9cabace727.aspx>

Kuurojen Liitto 2011d. Viivi – Viittomakielisen opetuksen portti. Kuurojen Liiton materiaalit. Viitattu 10.3.2011. <http://www.viivi.fi/oppimateriaalit.htm>

Laine, Vesa & Vilkkö-Riihelä, Anneli 2005. Mielen maailma 3 – Ihminen ja tieto. 1. painos. Helsinki: WSOY.

Lazaris, Louis 2009. Designing websites for kids – Trends and best practices. Smashing magazine. 27.11.2009. Viitattu 21.4.2011. <http://www.smashingmagazine.com/2009/11/27/designing-websites-for-kids-trends-and-best-practices/>

Liukko, Seija & Kangassalo, Marjatta 1998. Mediaa muruille. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Martsola, Riitta & Mäkelä-Rönholm, Minna 2006. Lapsilta kielletty – Kuinka suojella lasta mediatraumalta. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Mikkonen, Pirkko 2000. Viittomakielentulkki kuuron lapsen vuorovaikutustilanteissa. Kasvatustieteen pro-gradu tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Salminen, Antero 2005. Teoksessa Koskinen, Inkeri (toim.) Pääjalkainen – Kuva ja havainto. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu, 133–220.

Siekinen, Martti 1999. Teoksessa Aho, Leena & Järvinen, Helena. Luonto-Verne – Käsikirja alkuopetukseen. 1.painos. Helsinki: WSOY, 22–24.

Sinkkonen, Jari 2000. Viittomakielen merkitys kuuron lapsen kehityksessä. Teoksessa Malm, Anja (toim.) Viittomakieliset Suomessa. Helsinki: Finn Lectura, 105–112.

Sintonen, Sara 2009. Media arjen kasvatussuhteissa. Teoksessa Sirku Kotilainen (toim.) 2009. Suhteissa mediaan. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 185–196.

Takkinen, Ritva 2000. Viittomakielisten lasten kielenomaksuminen. Teoksessa Malm, Anja (toim.) Viittomakieliset Suomessa. Helsinki: Finn Lectura, 113–123.

Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. 1.-2. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Wilson, Margaret 2002. The impact of sign language expertise on visual perception. Teoksessa Clark, M. Diane & Marschark, Marc & Karchmer, Michael (toim.) Context, Cognition and Deafness. Washington, D.C.: Gallaudet University Press, 38–48.

Yleisradio 2010a. Yle yhtiönä – Yleisradio Oy. Viitattu 19.10.2010.  
<http://avoinyyle.fi/www/fi/>

Yleisradio 2010b. Yle yhtiönä – Lait ja säädökset. Viitattu 19.10.2010.

[http://avoinyyle.fi/www/fi/lait\\_ja\\_saadokset/index.php](http://avoinyyle.fi/www/fi/lait_ja_saadokset/index.php)

Yleisradio 2010c. Taikametsä. Viitattu 15.9.2010.

[http://yle.fi/pikkukakkonen/#taikametsa\\_syksy/26](http://yle.fi/pikkukakkonen/#taikametsa_syksy/26)

Yleisradio 2010d. Etusivu. Viitattu 6.1.2011.

<http://yle.fi/pikkukakkonen/#etusivu/>

Yleisradio 2011a. Tietoa ja ohjeita vanhemmille – Mediakasvatus. Viitattu 17.4.2011.  
<http://yle.fi/pikkukakkonen/ext/vanhemmat/tekstit/kuinkaPaljonMediaa.pdf>

Yleisradio 2011b. Pikku Kakkosen netti. Viitattu 17.4.2011.  
<http://yle.fi/pikkukakkonen/#>

Yleisradio 2011c. Tietoa ja ohjeita vanhemmille – Ylen lastenohjelmat. Viitattu 17.4.2011.  
[http://yle.fi/pikkukakkonen/ext/vanhemmat/tekstit/Yle\\_yhdessa\\_nettiin.pdf](http://yle.fi/pikkukakkonen/ext/vanhemmat/tekstit/Yle_yhdessa_nettiin.pdf)

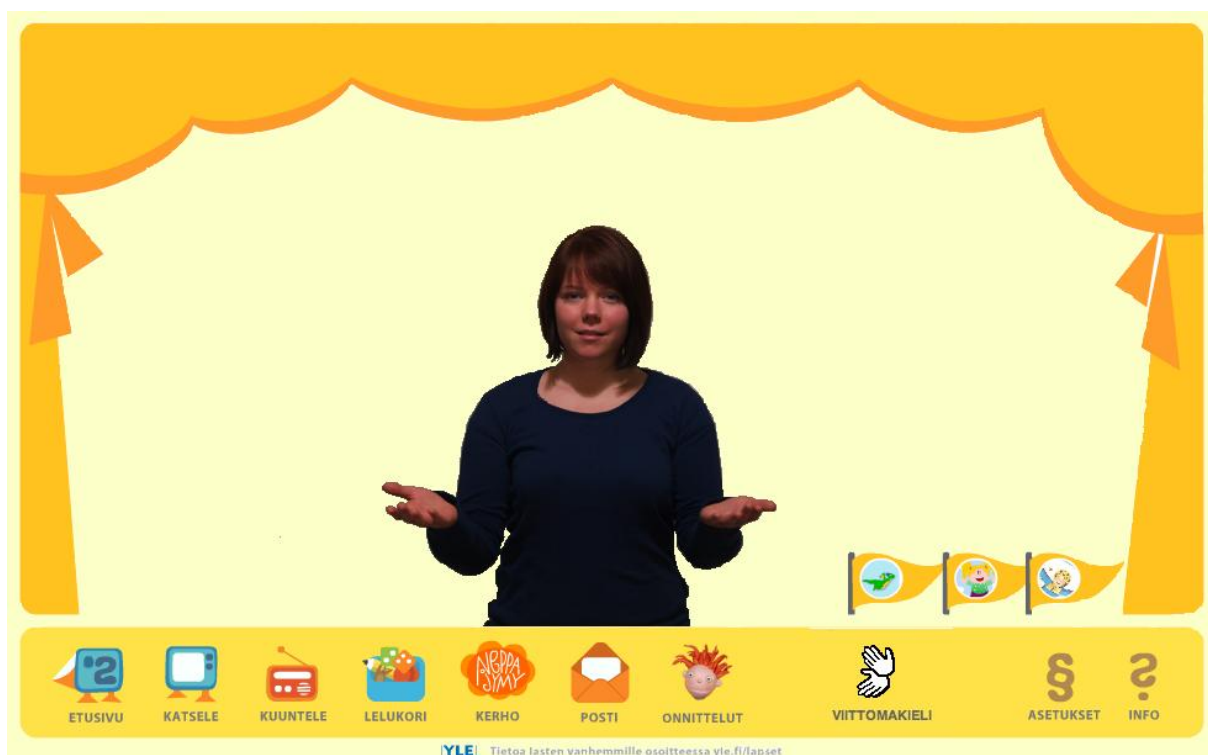
Yleisradio 2011d. Buu-klubben. Joulukalenteri. Viitattu 11.1.2011.  
<http://buu.yle.fi/svingen>

Yleisradio 2011e. Uutiset. Kulttuuri. Lasten Yle. Viitattu 11.1.2011.  
[http://yle.fi/uutiset/kulttuuri/2010/12/yle\\_kokosi\\_lapsille\\_suunnatun\\_netitarjontansa\\_yhteen\\_paikkaan\\_2233809.html](http://yle.fi/uutiset/kulttuuri/2010/12/yle_kokosi_lapsille_suunnatun_netitarjontansa_yhteen_paikkaan_2233809.html)

## LIITTEET

## LIITE 1

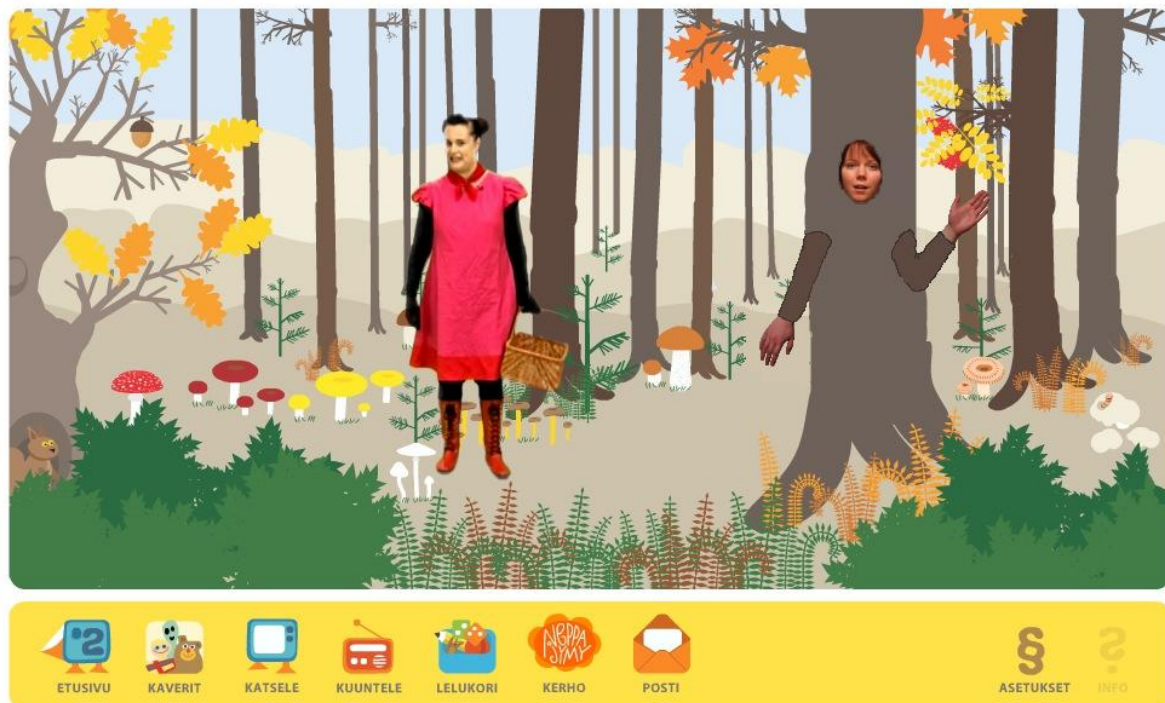
## Etusivu



Kuva Pikku Kakkonen -sivustolta. Kuvaa on muokattu.

## LIITE 2

## Taikametsä



Kuva Pikku Kakkonen -sivustolta. Kuvaa on muokattu.

LIITE 3

Pesukarhu Roope



## LIITE 4

## Hiirijengin kuvapeli





## LIITE 5

## Hiirijengin sormiaakkospeli (taso 1)



## LIITE 6

## Hiirijengin sormiaakkospeli (taso 2)



## LIITE 7

## Viittomakielinen satukirjasto

VIITTOMAKIELINEN  
SATUKIRJASTO



- Punahilkka
- Tuhkimo
- Hannu ja Kerttu
- Prinsessa Ruusunen

## LIITE 8

## SUOMALAISET VIITTOMAKIELISET LASTENSISÄLLÖT INTERNETISSÄ

Alla olevassa listassa on listattu Kuurojen Liiton lasten internet-materiaaleja, koska päätin työssäni keskittyä vain internetistä löydettäviin materiaaleihin.

Kuurojen Liiton Netti-TV:n lasten kanavalta voi katsella lapsille suunnattuja ohjelmia, kuten Aikakone sekä Nyt on pääsiäinen (Kuurojen Liitto 2011c).

Kuurojen Liitto ry:n ylläpitämältä Viivi-sivustolta ([www.viivi.fi](http://www.viivi.fi)) löytyy tietoa kuurojen kulttuurista ja viittomakielestä sekä runsaasti erilaisia viittomakielisiä sisältöjä, kuten:

- Emma ja Eemeli: Viittomakielisiä tarinoita. Sen lisäksi piirustuksia, piirustustehtäviä ja muita tehtäviä.
- Hölmöläiset: Viisi hölmöläistarinaa viittomakielellä.
- Neljä viitottua satua: Kissalle kello, Miksi kissa peseytyy, Punahilkka ja Rukkanen.
- Lemmikkieläimet: Lapsille tietoa lemmikin hoitamisesta viittomakielellä.
- Pessi ja Illusia: Yksi Suomen tunnetuimpia lastenkirjoja osittain viittomakielellä käännettynä.
- Veitsenterällä: Nuortenkirjasta tehty osittainen käänös viittomakielelle. Tarkoitettu hieman vanhemmille lapsille.  
(Kuurojen Liitto 2011d.)